

mer, Duncómbé, radikál képviselő, Ewart, Roebuck, mind neves emberek ma; Tait, Blanchard az írők közül és Campbell, a költő. 1838. szeptemberében Sir John Bowring, nemzetünk e derék barátja, tiszteletére a manchesteri free-traderek lakomát rendezvén, kimondták Bowring és Howieszónoklatai után, hogy fél rendszabálylyal nem elégszünk meg, hanem üldözni fogunk mindennemű gabona-törvényt. E gyűlésről szól Bastiat „Cobden et la ligue” című művében: „Hét férfi egyesült Manchesterben; és azon férfias elhatározással, mely az angol-szász fajt jellemzi, kimondták, hogy eltörölnék minden monopoliumot, és zavar, vérontás nélkül, a meggyőződés ereje által keresztül visznek oly, vagy talán még mélyebb forradalmat, mint a minót atyáink 1789-ben létesítettek.” Az időszaki bizottságban ott látjuk a nevet: John Bright, Rochdale.

IV. Mik következtek ez után? — felesleges elmondani. Angliatörténetem ismeretlen annyira nálunk, hogy ismétlésekkel lehetne kitérni. A kard ki volt huzva, s a győzelem nem maradt el. Ki ne ismerné a hölgyek agitációját, kik imádkozva, körmeneteket, tea-estélyeket rendeztek a szabadkereskedés érdekében; ki ne tudná, mint jött segítségül a közvélemény lelkesedése, a mely százezrenként hordta filléreit az apostolok lábaihoz; ki ne tudná, mily demonstrációk rendezettek széles e birodalom minden városában; mint dőlt sáppadva vissza 1842. februárjában a nagy tory-miniszter Peel koszájába egy menettel szemközt; ki ne olvasta volna az első találkozást Gladstone, akkor egy tory-kormány minisztere, s a peticionáló küldöttök nyers szónoka Bright között, míbél később oly szoros barátság fejlődött ki; ki ne tudná az agitáció menetét, midőn hat férfi két évig az egész országot lázas izgatottsággal tartotta, hat külön kerületre osztván fel agitációit (Bright Skócia alsó részén); ki ne ismerné a manchesteri csarnok megnyitása történetét, hol két óra alatt 560,000 frt gyűlt össze az ügyre; az 1843-ki ülésben Gladstone jóslatleljes szavait; és ki ne tudná, hogy a nyomor, vész furiái jövének segítségére a szabadkereskedőknek, s az inség, lázongás, pénzügyi zavarok és jobb megfontolás oda vitték a miniszterium fejét, hogy korszakot alkotó budgetbeszédében 1845-re, Peel is ráállott az alapra, melyen haladva nem volt más irány előtte: csak a manchesteri egyesültek programja.

V. 1843-ban Bright a parlamentbe jutott be. Durham városa Lord Dunganonnal szemben választotta meg, s ez idő óta, majd Rochdale, majd Birminghamból és Manchesterből Bright folyvást mint parlamenti tag szolgálta hazája s az összes emberiség ügyét. Parlamenti életének nevezetesebb mozzanatait elég lesz érintenem. 1845-ben indítványozta, hogy a vadászati törvények módosítása érdekében bizottság küldessék ki. 1846-ban Cobden javaslatát mellett: az agrárkultúrál bajok enqueteje érdekében emelt szót; s nemsokára a liberál padokról volt alkalma védeni a konzervatív miniszterelnök szabadkereskedelmi nézeteit. Julius 2-án a Corn-Law-League célját elvérvén, feloszlott, s a szónokok közt ismét ott volt Bright Cobdenel együtt. Fielden javaslatát, mely később Factory-Act (gyár-törvény) néven törvénynyé válna, a munkaidőt szabályozza külön a gyermekek s nőknél, csaknem minden társával: Cobden s Huméval együtt hevesen ostromolta Bright. A következő években sokkal kevesebb parlamenti működése, mint azelőtt. A háború zivatarai fölverték a kedélyek nyugalmát. A nemes szívű Cobden, a béke-apostol, a szenvedő Magyarországi

érdekében meg akarta hiúsítani az orosz és ausztriai udvarok kölcsönét, mit a londoni piacozók akartak kötni, de nem sikerült neki. Csak egy eszköze volt: az agitáció, s a pénz hatalmasan dolgozott ellene. Annyit elért, hogy az aláírás eredménye nem volt kielégítőnek nevezhető. Bright nem folyt be szenvedő egészsége miatt e küzdelemben. „Nem emlékezem, — így szól egy alkalommal hozzám, — hogy valamit nyilvánosan szólalt volna az osztrák s orosz kölcsön ellen; de azt tudom, hogy akartam, mert az aláírást én is menthetlen bűnnek tartottam.”

VI. A magyar ügyi agitáció nagy mérvben oka volt Bright népszerűtlenségének, habár csak közvetve. A magyar ügy által feltűzött közvélemény lelkesülten tapsolt Lord Palmerston miniszterelnök politikájának, mely háboruba ragadta az orosz birodalom ellen a nemzetet. Cobdenék kényszerű helyzete, mint béke-apostoloké, a közvélemény ellen való uszás volt. Ingerült jelenetek fejlődtek ki az alsó házban, melyek közül egyet idejegyezni nem lesz felesleges, a mint azt a ház naplóiban megörökítve találom:

Bright így végé szónoklatát: Mielőtt elmulnának a jövő (1855-ki) nyár, vagy talán még mielőtt itt volna, újságokat fogunk hallani a Duna torkolatjairól, — a harcmező vad újságait, a melyek e háza szavait félelemmel s szorongással töltendik el. Szeretném tudni hát, vajjon a nemes lord tréfi s leplezetéseit méltók-e ily időhöz, mint ez? A tartaléktalan könnyelműség, a mely végig játszatott, véleményem szerint nem volt előnyös legkevésbé sem egy civilizált és keresztény nemzet nagy és felelős államférfiának reputációjához.

Lord Palmerston: Uram, ha a tiszteletreméltó és tisztelt ur... (if the honourable and reverend gentleman) (célzással a Bright felekezetre.) Cobden: Rendre utasítást kérek. A nemes lord, ugy hiszem, oly jelzőt használt, tiszteletreméltó barátomról beszélvén, a mi a házszabályok értelmében nincs igazolva. Hiszem, nem magyarázom félre értelmét, ha azt mondom, hogy nem volt ezáltalosan személyes sértéssel mondván; de azt hiszem, e ház többsége nem fog ellenmondani, ha kinyilvánítom, hogy az e helyre nem illő s megdöglőtlan volt.

Palmerston: Nem akarok perlekedni, uram, a West Riding érdemes képviselőjével szavak felett; csak azt akarom kimondani, hogy miután a tisztelt képviselő ur (Bright) szives volt véleményét kifejteni az alkalommal eljárásom felett: hiszem, jogom van kinyilvánítani, hogy bármily véleménye legyen neki személyileg rólam, vagy az én magán és politikai működésemről: az teljesen közömbös reám nézve.

A háború megszavaztatott, s Bright 1846-ban egyik legnépszerűbb fia az országnak, 1857-ben politikai paria lett. Cobden népszerűsége, szelidebb természete miatt, nem szállott annyira; Gladstone félrehúzdott; s egy magát szabadelvűnek nevező kormány legfőbb pártolói a fél s egész konzervatívok voltak.

A képviselő-választáson ő is, Cobden, Fox, Miall s a Peel-féle töredék legnagyobb része elbukott. Egy hó múlva azonban már Birmingham illett bele a képviselőszékbe. VII. 1858-ban Milner Gibson és Bright indítványa a francia összeesküvők üldözése tárgyában 234 szóval 215 ellen megbuktatta a kormányt, s Lord Darby került a kormány élére. Ez időszakban az indiai ügyek foglalkozták el Bright figyelmét, a melyek sokkal bővebb tájékoztatást igényelnek, semmint részletesebben lehetne náluk időznünk. Ezért 1860-ra mehetünk át, hol Brightnak nyílt alkalma a kormány két tagjának: Gladstonenak, mint pénzügyminiszternek, s Cobdennek, mint a Board of Trade (kereskedelmi miniszterium) elnökének, kifejezni a nemzet köszönetét nemes küzdelmeikért, mikkel sikerült a Peel-féle reformok teljes keresztülvitele. A francia-angol kereskedelmi szerződés, politikai és nemzetközi értelemben, az összes civilizáció egyik legkitűnőbb

munkája, melynek áldásait, míg érvényében volt, bőven érezte Európa, s hiányát, hol pénzügyi zavarok örve alatt semmivé tette a konzervativizmus, fájdalmasan érzeni: Franciaország. Bright ez alkalommal felülmuta önmagát, s ez egy beszédével csaknem egészen helyreállította régi népszerűségét. 1861-ben Gladstone a papírúrn elterelését indítványozta: Bright tüzes szónoklatai mellett keresztül is vitte. Ugyanez időre esik beszéde az amerikai zavarok ügyében, hol a teljes be nem avatkozást ajánlotta régi elveihez híven; s békítő szava a Savoya annexiója feletti heves vitákban. Mily részt vett a parlamenti reform vitáiban, a választói jog kiterjesztésében, s az ezzel összekötött ügyekben: felesleges említenem. Disraeli kormányának ellensége 1866-ban Gladstone kormányában lett a Board of Trade elnöke, s részt vett mindazon vitákban, melyek e kor színezetét adták meg: az ir állami egyház megszüntetése s az ir földbirtok kérdésében. Palmerston halálával a régi whigek s konzervatívok helye két hatalmasabban jellegzett alakkal töltött ki: Disraelival és Gladstoneval, s ez utolsónak kabinetjében Bright foglalta el azt a helyet, mit az előtti liberál kormányban barátja, Cobden, tölt vala be.

VIII. Cobden ugyanis 1865. tavaszán Londonban a régi hű barát karjai közt hunyt el. A következő napon az alsóházban Lord Palmerston és Disraeli meleg szavakban emlékeztek meg nemes ellenfelek érdemeiről. Rövid és nyomott szünet után Bright emelkedett föl s zaklatottság miatt néha alig hallható elfojtott hangon mondta a világ legszebb rövid szónoklatai egyikét:

„Uram — szól, — érzem, hogy képtelen vagyok szólni az alkalommal; de a rokonszenvenek mindazon kifejezése, minek tanuja voltam, felette hálára kötelezi szívemet. Az idő, mely azóta elhaladt, midőn ott voltam jelen, hol a legnemesebb s legtisztább szellem, mely valaha emberi alakban jelent meg, oltint ez életből, oly rövid, hogy még csak megkísérteni sem merhetem kifejezést adni azon érzelmeimnek, a melyek keblemre neheztednek. Nyugodtabb pillanatra hagyom azt, ha talán lesz alkalom polgártársaim egy része előtt kifejezteni a tanúságot, melyet vonatunk nemes barátom nemes élete és jelleméről. Csak annyit tudok mondani most, hogy a legbensőbb, csaknem fivéris barátságban eltöltött husz hosszú-év után, nagyon kevéssé tudtam, mennyire szerettem őt, mindaddig, míg el nem vesztetem.”

A ház elnapolta magát, s a West-lavingtoni temetőbe két férfi követte első sorban a nagy halott koporsóját: Gladstone, zárt szempillákkal és feltűnően halvány arccal, és Bright, ki teljesen képtelen volt mély bánatát elrejtteni.

IX. Mint miniszter, új választásra bocsátattá magát. Nem volt ellenfele sem. Népszerűsége tetőpontra állott. A kormány egyik tagja, a derék pénzügyminiszter Lowe, az oxfordi iskola elveinek híve, önkénytelen ellenszenvet mellett is a rideg manchesteri Brightot tisztelni tartozott. De Bright nem tudott kiméletes lenni. A reform-viták alatt alkalmazott szójátéka, melylyel a separát állást foglaló Lowét és Horsmannt a skót köpeny-pártjának nevezte, a melynek haja bundájától meg nem különböztethető, szerte járt a házban, s a konzervatív párt epés nyelve egy alkalmat sem mulasztott el kimutatni az ellentétet Gladstone transactionarius jellege, s Bright quackeri merevsége között. Hozzájárult egy másik is. A „Free Breakfast table” elvét Bright prononciálta s beszédeiben terjeszté. E szerint a tea-, cukor- és kávé-adó lennének eltörölendők, s az összes adók sulya teljesen átteendő az egyenes adókra. Merész újítás, melyre Bright csak Gladstonet hiszi képesnek, s bizonyosan nem Lowét, ki a hullámzást épen nem

a jövedelmi adó emelésével akarja megkeze-deníteni. A sulyos helyzet még sulyosabbá tette a radikálisok állása által, kiknek egy része Fawcett nyomán hova-tovább távolodik a régi radikál programtól, más része John Stuart Mill földelvételei elméleteit, harmadik része Dilke köztársaságát, negyediké Miallnak az uralkodó vallás megszüntetése iránti nézeteit hirdeti, s kikben hű követőre legfeljebb egyes konkrét kérdésekben találhatna a régi radikálpárt vezére.

Bright érzi a helyzet súlyát, s Edinburghban a munkások előtt egy beszédében nyíltan kimondta elégedetlenségét a kor habozása fölött:

„Hosszu az ut — szól — a Belgrave Squarétól a Bethnal Greenig. Nem tudjuk megmérni a távolságot, mi van a gazdagok palotái s a szegények nyomorult kunyhói között; a hatalmas bókézü s pazar fényűzése, és azon millióknak reménytelen nyomora közt, kik alattok nyögnek; de kérdem önöket, mint a hogy ezerszer megkérdem magamat, nem lehetne-e, hogy a nyomor és szenvedés ezen borzasztósa enyhíthessék és végleg megsemmisüljön... Nem lehetne-e, hogy egy hatalmas kéz nem vasból, de keresztény igazságból és szeretetből, leszálljon az erkölcsi mélységbe, még mélyebbre, mint a tengeralatti távirat, hogy fölhozza onnan a nyomor fiait és leányait, és a sokaságot, mely az elveszés szélén áll? Ez a nagy probléma, mely előttünk áll. Nemesek az államférfiak, nemesek az ige hirdetői előtt. Minden egyes tagja a nemzetnek járuljon hozzá megoldásához. Most hatalmas e nemzet, s ha hatalmas bölcseség is járul, az utánunk jövő nemzedék elérheti a napot, a melyet mi, legjobb igyekezettel készítettünk előre, s a melyet remélünk, hogy mihamarabb megékezd.”

X. Ily nézetekkel, ily körülmények között vonult félre, egy kiküzdött csata árán elérve az ohajtott paradicsomba, a nélkül, hogy a csata hevében a kinyert ütközést mi-kép leendő fölhasználásáról gondoskodott volna. Ellentéte a titkos szavazás kérdésében Stuart Millel, nem az ő népszerűségének ártott, mely kétségkívül ingatlan alapokon áll. Midőn csak e napokban a staffordshirei választók egy emlékekkel tisztelék meg, méltán véshették reá Gladstone tanácsára e szavakat: „Viro facundissimo civilissimo.” („A legékes-szólobb s legmiveltebb férfinak.”) Válasz-beszéde egyike összes beszédei legszebbikének. Visszatekint benne hosszú politikai működésére és meg van elégedve magával. Vissza a szabadkereskedés előtti szomorú időkre, s azon korra, midőn John Ricardóval együtt harcoltak a régi hajózási akta ellen; vissza azon időre, midőn a soknemű újságadó miatt lapot, a közművelődés e kitűnő faktorát, olvasni nem lehetett, összehasonlítva a mostanival; vissza a parlamenti reformra, mely hiányos ugyan, de elég erős arra, hogy a többi reformok átvitelére képessé legyen; az ir egyházi és ir földkérdési vitákra, melyek így mehettek csak keresztül. „Ime — folytatja, — a lordok háza, mely a politikai tudatlanság és szenvedélyesség végső refugiuma volt mindig, elfogadta most a titkos szavazást, miáltal mindenik választó teljes függetlensége biztosított.” Érti, most csaknem husz év múlva, hogy semmiben sem adott neki inkább igazat a történelem, mint az orosz háború elleni eljárásában, miért annyit kellett szenvednie. Nyugodt lelkiismeretével az északamerikai háborúval szemközt is, a melybe a be nem avatkozást hirdeté, s a melyért most, majdnem oly keservesen lakolt a nemzet. S ez előnyök mind békés uton értek el. Tudja, hogy vannak elégedetlenek is: a konzervatívok. Ezek ellentetek minden pontot; s valóban oly tudatlannak s a kérdések vitatására oly képtelenneknek látszanak ezek, hogy kigyógyulások felette kétséges. „De valamint — végzi beszédét, — a nap süt s az eső esik jök és gon-

szok földére: ugy a bölcs és jöltevő törvényhozás áldásaiban nem kevésbé részesülnek azok, kik elleneztek, mint azok, kik előmozdították ez.”

XI. Brightról, mint szónokról, felesleges — mint íróról, lehetetlen sokat mondani. Mint szónokot ismeri az egész világ. Senki sem bírja a nyelvet jobban, mint ő: senki sem használja föl előnyét inkább, mint ő. Nekem ugy tetszik, hogy a szónok kvalifikációja: a nyelv bírása és a tárgyismeret. Bright keveset beszélt aránylag, de tárgyat teljesen bírva mindig. Egy-két rögtönzését kivéve, a melyekben a hang közvetlensége s az érző kebel nemessége kap meg, minden beszéde kidolgozott, jól átgondolt egész. Soha nem fecseg, s mindig kothurnusban jár. Gondolatja és stýlja, mint csengő, átlátszó hangja, nyílsebesen s a mi fő, egyenesen megy. Soha nem reszket sem egyik, sem másik. De a változat azért erős, megkapó. Gladstone lapos, Disraeli pattogó, Fawcett hullámzó, Stuart Mill folyó, de Bright s egyedül Bright korrekta. A régi cicerói latin stýlnak egyetlen nemesb képviselője ő. Igaz, hogy ez irány nehezen észlelhető be az uj keretbe; de ha sikerült: megkapó. Utánozni nehéz, gyönyörködni benne egész az elmerülésig lehet. E tekintetben egyetlen tünemény.

Mint író, kiadta Rogerssel Cobden beszédeit. Alapított egy Cobden-klubot eszméi védelmére, melynek egy névtelen kiad-mánya valdszínűleg töle van. „Öreg politikuskorrekta követőket nem találunk, kinőtt belőlök a nemzedék. Helyeslem általában a Cobden-klub iratainak szellemét, a nélkül, hogy elfogadjam minden állítását vagy helyeselném az általa kiadott minden értekezést” — szól hozzám e hó 11-én írt levelében. Többet, tudtommal, iradalmilag nem tett.

XII. Egy kitűnő vezérférfit mutattam be; többet: egy kor történetét. A régi radikálok történetét, kik befejezték a küzdelmet. Brightnak élete tökéletesen teljes, befejezett. Ha végkép elépett a pályáról: nem előbb tevő azt, mint kitűzött céljait megvalósítá; ha ott marad: uj doktrínák kell elfogadnia. A régiek tulszárnyaltattak. Ők tolták a korszellem kerekét; az már most futásban van, s elhagyja őket, ha nem sietnek vele. Az alaki szabadságról szép volt a küzdelem; de a mai kor politikusa csak eszköznek tekinti azt kezében, melylyel működni kell: bekötni a társadalom sebeit, elfojtani a nyomort, s teremteni egyetemes boldogságot. Erre nemsokára a régi szabadelvűség, de a régi radikalizmus sem elég. Uj elvek, új emberek. Palmerston helyén Gladstone ül, Cobden helyett Fawcett és Stuart Mill vezet, s a szabadkereskedelem chartistái s a francia jakobinizmus helyén nem jogegyenlőségre vagy királyverre sovárgó tömeg, hanem a szocializmus áll, a mely mind ennél többet ohajt minden változatában: — közjólétet, boldogságot.

György Endre.

Egy falusi preceptor története.

(Folytatás.)

V.

Másnap már kora reggel talpon voltam. Felöltözök, minden zaj nélkül távoztam, hogy föl ne költsem az öregeket. De a mint az erdő szélére értem, az öreg tanító utánam kiáltá: „bátorság Döme, bátorság!”

— És jó egészség! — toldá hozzá Kata asszony.

A faluban még mindenki aludt. A mély siri csöndben a falu tulsó végére értem. Midőn a biró házához közeltem, elfordítam

fejemet, s bekanyarodtam az Écska felé vezető utra. Vastag hó borított mindent, fő-lebb azonban az utakról lesöpörte a csipős északi szél. Utközben átálmodtam életem gyermekkori közeit. Láttam a két kis zöld derónyos szobát, melyekben fölnevekedtem, láttam édes jó anyámat, ki vagy mosott, vagy rongyos ruháinkat foltozotta, láttam apámat, midőn este munkájából haza jött a faluba, kifáradva, kimerülve. És midőn szegény, szorgalmas és becsületes szülőim verejtékteljes életét visszaidéztem emlékembe s elgondoltam, hogy a legnagyobb takarékosság, munka és szorgalom dacára alig voltak képesek kenyeriket megszerezni, éreztem, hogy bizonyos keserű érzés üledik le szívembe. Körülem minden csöndes volt. Közbe-közbe megálltam egy-egy hatalmas fa előtt, melynek ágait vastag zuzmara borította. Az alászálló hold sajtóságos fehér világot öntött az egész tájakra. Nyen az élet; a mi fölött mi álmodozunk, a fölött már előttünk milliók meg milliók álmodoztak, és utánunk még milliók fognak álmodozni. De ez álmalak közepette is ugy képzeltem, mintha valaki hómom alá nyulna és azt sugná fülemben: „ne hagyj magad fiam, ne hagyj magad. Bátorod koszoruz a szerencse.”

Mire megviradt, a fenyeserdőbe értem. Alattam hosszú völgy nyult el, körülém egyik halom a másikat követte, melyek a kelő nap fényében rózsaszínben ragyogtak. Messze távolban egy kis hárag csengett. Hét óra volt. A friss hegyi levegő és a nap sugarai új erőt öntöttek belém és gyorsabb léptekkel haladtam. Nemsokára fölűntek Écska hófödte kunyhói, düledezett színei és ólái. A köves ut egyenest a helységbe vezetett. A nád kémények kellemetlen füstje tölté el az egész utcát és a rozzant ablakokból már messziről kíváncsi szemek néztek felém s férfiak, nők és gyermekek jöttek elejbém, midőn észrevettkék, hogy a falu felé kanyarodom. Legjobban meglepett a falu nyomorúságos külseje és a lakosság vigasztalan kinézése. Egynek se volt tisztességes ruhája. Csupa rongy tetőtől talpig. Kellemetlen borzongás futott rajtam végig, és így szóltam magamban:

— Szegény Döme hova és mire jutottál.

Minél közelebb jöttem, a nyomor annál borzasztóbbalakban tártul föl szemeim előtt, és annál rozzantabbak, düledeztettebbek voltak a kunyhók és a vörös kőből rakott házikók. A helység egyetlen utcája patkóformában kanyarult, s tele volt piszokkal, hóval és ganajjal. Jobbról a kunyhó, balról az istálló és az ól. A kunyhók mögött összerongált sövény kórité a kerteket. El lehet képzelni levertségemet, midőn elgondoltam, hogy talán éveket kell töltenem e nyomorult falu falai között. Az utca elején egyszerre piszkos képi, bozontos fejű süheder állt meg előttem, meztelen teste, lába kilátszott a rongyok közül. Megbámult, mint egy csodát. A biró házát tudakoltam tőle. De felelet helyett vigyorgott és fejét vakarta. Ugyanazon pillanatban egy asszony jött hozzám, olyan szennyes volt, mintha hamuba hentergették volna. Visító hangon rám kiáltott, hogy mit akarok. Neki is elmondtam kérdésemet. Mire még közelebb lépett. Soha se láttam ilyen alakot. E rettenetes hidegben meztelen karral és papucsban járt a havon. Arcszíne feketebarnás volt, s vörös haja lófarkként csingött nyakába. Alig hogy a biró után kezdőzködtem, a süheder kölyök árkon-bokron keresztül futott, a hogy csak tüdeje bírta, azután egyszerre eltűnt. De helyette nemsokára vastag termetes férfi jött, s már messziről felém kiáltá: mi baj, mit akarok.

— Hol lakik a bíró?

Ez se felelt, és erre egyszerre minden oldalról tödült felém a sok rongyos népség. Eleintén csak messzebről vettek szemügyre, később közelebb jöttek, de nagyon bizalmatlan pillantásokat váltva. Miért tagadnám, ezt bizony kissé furcsa fogadtatásnak találtam. Ekkor egy magas, bátor kinézésű férfi kanyarodott le a vityillók felől s egy ideig szemembe nézett. Hosszu hegyes orra volt, nyirett bajusza sörte módra állott ki orra alól.

— A bírót keresi? — kérdé. — Nos, mit akar?

— Lakását szeretném tudni.

— Jöjjön, majd megmutatom.

Követtem.

Alig haladtunk harmincz lépést, midőn visszafordult és röviden így szólt:

— Nos, én vagyok a bíró, mit akar?

Elmondám, hogy levelet hoztam a plébánostól.

— Jöjjön be hát.

Alacsony, fekete gerendás szobába léptünk. Olyan vészett meleg volt benn, mint egy sütő kemencében. Még az ablaktáblák is izdaktak. A szoba sarkában egy asszony ült és varrogott. A kályha fölött párolgó rongyok lógtak. Átadtam a levelet.

— Hát aztán? — mondá felém fordulva. — Mit csináljak én e levéllel. Hiszen nem tudok olvasni.

De ennek daczára elkezdte vizsgálgatni a pecsétet, azután leült a kályha mellé, szikrát tett pipájába s elkezdett emberségesen szipákolni.

— Levél a plébánostól, — ismétlé, — mit akarhat, ha tud olvasni, hát olvassa el.

Föltörte és aztán kezembe nyomta, hogy olvassam el. Az egész levél csak pár sorból állott. A plébános egyszerűen tudatta a bíróval, hogy a még tavál megszökött segéd-tanító helyét a levél kézbesítője, t. i. én foglalom el. Alighogy a levelet végig futottam, ültében lábait hosszan előre nyújtá, és mintegy szánakozó mosolylyal mondá:

— Tehát tanító vagy öcsém? — No majd meglátjuk mit tudsz.

Ezalatt a bíróné úgy megvizsgált tetőtől talpig, mintha gyanusnak tetszeném előtte. E pillanatban megnyílt az ajtó, és két nyurga férfi lépett be. A fal mentében egy hosszú asztal nyult el, melyen korsók és poharak álltak. A bíró háza egyuttal korcsma is. Az ujonnan érkeztek egyike a falu jegyzője volt. Olyan sovány, czingár alak, hogy a lélek csak hálni járt bele. A bíró ennek is oda adta a levelet olvasás végett, s miután szóról szóra ez is ugyanazt olvasá föl neki a levélből, szemtelen vigorgással felém fordult:

— No öcsém, hogy olvasni tudsz, azt látom, s ez mindenesetre ér valamit. Most már átmehetünk az iskolába.

Miután mintegy két percig a ganajdombok és hokupaczkok között ide-oda kanyarogtunk, hol a házak előtt, hol a házak mögött, a hol az ut épen járható volt, megállottunk egy siralmas külsejű vityilló előtt.

— Ez az iskolaház, — mondá a bíró, és egy nagy, de alacsony és sötét szobába nyitott. Az iskolapadok épen oly rozsrakban voltak, mint maga az egész épület. A szoba egyik sarkában valami csodálatos falakotmányt ágyak csufoltak. Ennek szelén egy szegény vén asszony álmos szemekkel

kötögetett. Olyan ránczos és fényes volt bőre, mint a kordován.

— Erzsók asszony — mondá a bíró, — ez a fiatal legény, itt ni, lesz ezután a tanító. Még ma átveszi az iskolát, de azért marad minden úgy, a mint eddig volt.

Az öreg asszony egykedvűen tovább kötögetett, közbe-közbe bámész szemeket vetve reám. Az iskola mellett még egy kis szoba volt, melynek ablaka a bükkös és fényes erdőre nyílt. Távobab a völgy kanyargó ösvénye szaladt, tiszter is elbujva a halmok mögött és tiszter is újra kibukva. Hányszor álltam meg csodálkozva e nagyszerű látvány előtt, mely szomorú napjaimban ugyszólván egyedüli vigaszom volt.

Időközben a bíró és jegyző fölváltva előadták, hogy tanítványaim száma negyvenkettő, s hogy itt a tanító tanítványai szüleinél eszik ebédet. A sor napról napra meg van állapítva. Ma például Pintér András

Kelet-indiai képek: 1. Kolduló barát.

dráséknál ebédelek, holnap Forintoséknál, és így tovább. Ez meglepett. Mit! A tanítóval itt úgy bánnak, mint másutt az utolsó kondással, házról házra járkaj a szegényes falatért, melyet megeszem? Ekkor, nem tagadom, önkénytelenül megvillant agyamban a gondolat, hogy katona leszek. Miért nyomorgom én itt e piszok nép között? De azután kezdtem magam ismét türtöztetni, eszembe jutott, hogy ha eltávozom innét, a jég sem mossa le rólam, hogy a gazdag bíró leányával szembe közöm sem volt. Így tépeledtem magamban, kirakva igénytelen kis butyromból, a mit magammal hoztam. E közben dél lett. Kimentem, s a konyhában Erzsók nénit találtam. Az ebéd-koldulás gondolata újra lelkemre nehezült, miután erőtettem magamon, megkérdeztem az öreg asszonytól, merre van Pintér Andrásék háza.

Erzsók asszony egy szóval sem válaszolt, csak sovány csontos kezével az ötödik házra

mutatott. Oda tartottam. Midőn az ajtóhoz értem, abban a pillanatban ránczígálta Pintér András haza a korcsmából lármás felesége. Utca hosszat szidta, mocskolta, mint a bokrot, fogai a gazda kurta szájával mulató Rákóczi mormolá:

— Hagyd abba asszony, mert nem lesz jó vége.

Jól látták, sőt tudták is, hogy hozzájuk készülök, de azért mintha ott se lettem volna, tovább civődtek. A gyermekek a konyha-ajtóból nézték és sivár jelenetet, s már békíteni készültem őket, midőn a gazda ugyképen teremtette feleségét, hogy azt hittem összeesik. Soha ilyen rikoltozást, mint ekkor következett. Visszavonultam, de a gazda mámoros hahotával kiáltott utánam:

— Jöjjön be tanító ur, soha se bolondozzék.

És vállon csipve, betolt a szobába. Miután két gyermek már az asztalnál ült, a nagyobbikat fülön fogta, odább lökte, s helyet csinált nekem.

Az asszony még mindig ordított, egyre kiabálva, hogy megöli magát. A falu fehérsége csaknem kivétel nélkül összefutott, elállták az ajtót, ablakot, Pintér András pedig egyre mondogatta:

— Csak rajta tanító ur, ne törődjék semmivel, itt a kenyér, itt a kanál, lásson hozzá, mintha ott-hon volna.

Ilyen volt az élet Écskán, s ilyenhez kelle nekem hozzá törődni. Eleinte csak azt hittem, hogy a racionálisanabbaknál van ez így, de lassanként meggyőződtem, hogy egyik ház épen olyan, mint a másik. Részeges, veszekedő és szitkozódó volt az egész falu. S a gyermekek ezt már egészen megszokták, sőt nevetve nézték, ha szüléik hajba kaptak. Hanem azért e helység híres volt arról, hogy lakói szorgalmasan eljártak bucsura, de a garázda életet ott is csak úgy folytatták, mint odahaza, s nem egyszer megkéselték a szomszéd falu bucsusait.

A gyermekek nem voltak ostobák, de nyersekk, vadak, és tenger sok volt, daczára, hogy három közül kettő meghalt bizonyosan. Hanem ez nem okozott nagy szomorúságot a szülőknek: legalább kevesebb az evő, — szokták mondani. Néha elvétve még is könnyezé egyik vagy másik, midőn a kis koporsót föltették a kocsiára, de az se tartott soká. A gondolat, hogy gyermeke paradicsomba jön, hamar megvigasztalta. Azok, kik életben maradtak, megkéményedtek, mint a kő, s nem egy hamar ártott valami nekik. Jó tudó, jó gyomor, jó fog, megvédik az embert a betegségtől. Telen át iskolába jártak, de nem azért, hogy valamit tanuljanak, hanem hogy láb alatt ne legyenek odahaza. Kora reggel már hemzsegett az iskola tőlük. A „miatyánkon“ kívül semmit se tudtak. Se írni, se olvasni, és miután tudtam, hogy a nagyobb rész közülök hűvétra áldozni készül, elkezdtem őket a katekizmusra tanítani; miközben az öreg Karikás módszerét véve igénybe, elpáholtam őket úgy, mint a két fenékű dobort.

— Ki teremtett téged, gaz kölyök? Fogsz felelni? — Piff, paff, puff.

A bot azonban semmit se használt, egyetlen arcizmuk se mozdult meg. A kiporolt helyet megvakarták, s aztán ismét vigyorgtak. De én előttem mindig az a gondolat lebegett, mit fog szólni a plébános ur,

kinek annyit köszönhetek, ha e sihederek majd semmit se tudnak. Hiában mondom, hogy másfél évig tanító nélkül voltak, tudatlanságuk mégis reám nehezedik. (Folyt. köv.)

A nagy-sárosi vár.

Eperjéstől észak-nyugatnak 1 1/2 mérföldnyire kup alakú magas hegy emelkedik ki a regényes Tárca-völgyből; e hegy oldalait bükkös erdő borítja, tetejét pedig a sárosi vár festői romjai koronázzák. Ki építette e várat? nem tudatik, anynyi azonban bizonyos, hogy már az Árpád-házból királyok alatt is mint elsőrangú vár szerepelt, később a Rákóczi család birtokába került, míg a XVII. század vége felé vigyázatlanságból eredő löporlobbanás következtében a belső vár nagyobb része romba dült, s lakatlanul maradt; azóta napról napra kevésbbé képes ellentállani az elemek rombolásának.

Alulról tekintve — a jelentékeny magasság miatt a vár még meglehetősen jó karban látszik lenni, de ha a hegy déli oldalán fölvezető s kocsi által is használható uton a falak közelébe jutunk, minden, a mit látunk, pusztulásra mutat. A fő bejárás a vár nyugoti oldalán volt, itt a kapu fölötti őrtorony még meglehetősen épségben maradt, s felső emeletéből gyönyörű kilátás nyílik a szép Tárca-völgy számos falvaira, Eperjesre s az északon egy órányi távolságra fekvő Kis-Szeben városra, tiszta időben észak-nyugatonak a háttért a tátrai havasok képezvén.

A börtönnel benőtt várudvar közepén igen erősen épített magas torony emelkedik, ez képezi a romok legmagasabb pontját, kis fáradsággal tetejébe lehet jutni s innen minden oldalra szabad kilátást élvezhetni; e torony körül beszakadozott pinczék s börtönök vannak, s ezek között egy igen mély, sziklába véssett kut, melyről azt állítják, hogy cseh foglyok ásták, — valószínűbb, hogy ez is az e vidéken hajdan embertelenül felhasznált jobbágyok munkájának eredménye.

A várudvar kiterjedése igen nagy, s a vár maga nagyobb helyen fekszik, mint a szomszédos Kis-Szeben sz. kir. város, — de a belső épületek annyira össze vannak dűledezve, hogy sejtetni is alig lehet hajdani rendeltetésüket. Ellenben a vár külső kerítését képező s sok bástya-toronyval ellátott köfal, erős építési módoránál fogva még meglehetősen ellentáll az idő viszontagságainak. — A várhegytől keletre a Tárca vize mellett Nagy-Sáros mezőváros terül el, mely még II. Béla királytól kir. szabadalmakat nyert, s azokkal egész Zeismond országlásáig élt, midőn azonban a város egy ezen fejedelemtől kivánt kölcsönt megtagad-

ván, általa a kir. városok közül kitöröltetett. Közvetlenül a várhegy tövében csinos kert közepéből a Rákócziak történelmi emlékü várkastélya emelkedik ki, ez épület azonban újabb izlésű földelével s megszelt falaival ki van vetkőztetve ősi alakjából.

E kastélyban fogatott el 1701-ben a barátai körében mulató Rákóczi Ferencz.

A várkastély s vár a Rákócziak után a Wolkenstein család, s később egy e családból

törékvi karcsu tornyai, terjedelmes udvarai és oozlopfolysói s gyönyörű márvány vízmedencei a hindu építészeti iránt méltó bámullattal töltheti el az idegen szemlélőt. Mig a papok és istenfélő hívek a bálványokat koszorúzzák meg s azoknak gyümölcsössel és virágokkal áldoznak, addig a nép, napfelköltekora a vízben állva és fivörödvé végzi ájtatoskodásait; nappal énekszó fivörögja imádkozni a híveket, vagy pedig a nők díszes csoportjai, a kik, illatos fátylak alá rejtőzve, az istennek ajándékokat visznek.

Egy lelkiismeretes brahminnak naponként legalább is négy órára van szüksége, hogy minden szertartást elvégezhesen, de ha világi ügyekkel van elhalmozva, úgy félóra alatt is teljesítheti valóságos kötelességeit; egy alsóbb kaszta (társadalmi osztályba) tartozó ember megelégszik, ha fürdés alatt istenének nevét néhányszor hangosan kiabálja.

Ünnepnapokon a nép nagy körmenetekben jár föl s alá az utcákon, pálmágarakat, virágokat, bálványképeket, menyeczeteket, kocsiakat, lobozókat s tarka és aranyozott papirból, vagy selyem kelmékből s nagy kehlyű virágokból készült s hosszú póznákra tűzött lámpákat hordozva magával. A díszes csoport, festői öltözetben, s a szelleműdán és izléssel készült valóságos jelvények az ilyen zajos meneteknek szertartásait kölcsonőznek; zarándokok, fakirok, koldusok s mindennemű vallásos rajongók láthatók ilyenkor az utcákon minden két-három lépésnyire, a mint a szent helyek felé vonulnak; egy részök saját egyházi rendjök egyenruhájában, mások meg az illető isten jelvényeivel, a kihez épen zarándokolnak, s kinek nevét vagy jelzőjét a járókelőknek üdvözletül oda kiabálják.

Nincs olyan utca vagy országút, melyen az utazó tíz-husz, néha száz vezeklővel, rajongó koldussal, kóbor pappal, ugynevezett fakirokkal ne találkoznék. E vallásos ingyenlők egész külön osztályt képeznek Indiában. Vezeklési dühökben oly szélsőségekbe vetemednek, milyeneket még a sötét középkor katolikus fanatizmusa sem volt képes kitalálni. Forró nyári napon öt tűz közt ülni, télen hideg vízben fekdüdni, napokig lábujjhegyen állani, majd semmit sem, vagy pedig csupán a legundorítóbb tárgyakat enni, mig az éhenhalás be nem következik, magát a Ganges krokodiljainak eledelül oda dobni vagy megégetni, a sziklák tetejéről az örvénybe ugrani, hátát vas horoggal átfúrni, magát egy nagy kerék által forgatni, tövisekkel telezsurg lábakkal mértföldeken át gyalogolni, évekig mozdulatlanul ülni s csupán saját orrahegyét bámolni stb. — mindezek oly csalhatatlan, szent eszközök, melyek biztosan megszerzik az illetők számára az örök üdvösséget.

Sáros vára. — (Fénykép után.)

leszármazó báró Luzenszkynek birtokában volt; legujabban azonban idegen kézre került.

Kelet-indiai képek: 2. Utazás gyalog-hintón.

Kelet-indiai képek.

1. Vallásos rajongók

A vallásos élet a földnek talán egyetlen országában sem lépett annyira előtérbe, mint Kelet-Indiában, hol minden nagyobb és nevezetesebb város több száz templommal dicsekedhetik, a legegyszerűbb kápolnáktól kezdve, mely a legprimitívebb fajtájú bálványt rejti magában, föl a legpompásabb pagodáig, melyeknek ég felé

De a tulajdonképeni hindu vezeklők, a kik tehát ezt a hőbortosságot egészen mesterszerűleg üzik, még ennél is többre mennek. Néha nyolc az utat Benarésztől Dsaghernáthig (jó kis távolság!) testökkel mérik meg, úgy hogy egész hosszúságukban a földre vetik magukat, azután fölkelnek s ismét földre borulnak; egy másik mindennap egy szikla körül hengergözik, melynek egy mérföldnyi kerülete van; egy harmadik körmeit öszszefogott kezén keresztül engedí nőni; másnak ismét az jut eszébe, hogy egész életét egy vas kalitkában töltse vagy pedig súlyos lánczokba veresse magát, stb. Sokat e hőbortos vezeklők közül, meglehet, hogy valódi vallásos meggyőződés vezérel, de még többen inkább kincseket igyekeznek gyűjteni az alázatosság és szenteskedés álarcza alatt. Aurengzeb nagymogul egykor számtalan dekáni fakirt hivatott magához, mert az a gyanja támadt, hogy hátha e szenteskedők rongyaik redőzetében és rejtékelyein aranyat és drágaköveket rejtgetnek; a megszeppent fakirok váltig tiltakoztak, hogy az nem járja, de Aurengzeb kérelhetetlen volt s a következtetés csakugyan igazolá a nagy-mogul gyanuját.

Első rajzunk szintén ilyen vakbuzgó fakirt tüntet föl, ki örökös ülésre kárhoztatta magát, de dicsegetésre (vagy szégyenre?) legyen mondva, nem kapzsiságból, hanem „vallásos” buzgalomból. Öltözete cizifának látszik, de a valóságban épen olyan innen-onnan szedett rongy az is, mint a többieké.

2. Utazás gyaloghintón.

Indiánok oly vidékein, melyekbe az európai civilizáció vaspályán, avagy csak rendszeres országutak képeiben is még el nem jutottak, a régi kezdetleges gyaloghintókon utazik az ember, már t. i. a kinek e költséges utazási módot használni tehetőségében áll. A posta-igazgatóság, előleges megkeresés folytán, tíz mérföldenként, hogy úgy mondjuk: gyaloghintó-fogatókat rendel. A hamalok (gyaloghintó-hordók) az utazóra három nap és három éjjel tartoznak várakozni állomásaikon, mely idő eltelté után föl vannak mentve minden kötelezettség alól. A gyaloghintó rendezésén négy ember (néhány vidéken hat) emeli vállain, kiket mindenkor négy ember kísér, hogy szükség esetén fölválthassák. Éjjel egy mussalkhi, ki az ut megvilágításával van megbízva, kezében égő faklyát lobogtat, melyet mindegyre kókuszolajjal öntöz, hogy ki ne aludjék. A karavánt az uti podgyász mennyiségéhez mért számú hordársereg egészíti ki. E podgyász csomagoknak egyenlő súlyuknak kell lenniük (20—25 font), s egy bambusz-rud két végére vannak kötve, a mely rudakból aztán minden hordár visz a vállán egyet.

E hindu hamalokat látva, kiknek szikár, vézna tagjai, mint általában India őslakóinál, gyöngye testalkatát s kevésbé kifejlett izomerőt árulnak el, alig hinnék, hogy néha 40 kilométernél is hosszabb utakat tesznek meg egy húzamban, hátukon vagy vállukon e nem épen megvetendő teherrel. S mégis, miből áll egész táplálkozásuk? Napjában kétszer, déltájban és este nyolcz órákor megesznek egy-egy font durván örült lisztet, természetesen a maguk módja szerint elkészítve. Foglalkozásuknak legnehezebb és legkínosabb része abban áll, hogy óránként hat kilométernyi közep sebességgel haladván, a gyaloghintónak, illetőleg az abban ülőnek, semmiféle egyenlőtlen rázkódást okozniok nem szabad; lábaik gyorsan mozognak előre, míg testük felső része mozdulatlanul látszik. Jó hordárok mellett még írni is lehet a gyaloghintóban.

A hamalok úgy tanulják mesterségüket, hogy botra kötött súlyos kődarabokat hordoznak. A termet egyenlőtlenesége esetén apró vánkások egyenlítik ki a vállak magasságát. A hamalok teljes bizalmat érdemelnek; ha a kocsiiban tolvajlás történt, ők felelősek érte és becsületbeli kötelességüknek tartják az elveszett jószágot megtéríteni.

Menetközben énekelnek, részint hogy lépteiket szabályozzák, részint pedig, hogy az utazás unalmait elűzzék s terhes foglalkozásuk fáradalmait feledhessék. Dalaik hol egyszerű ismétlésekből állnak, melyeket ilyen formán lehetne lefordítani: „Haj, haj, milyen nehéz kényszerűség a munka! Haj, mennyi szenvedés! Mikor fogunk megszabadulni kínainktól!” Majd pedig rögtönzéseket mondanak, melyek többnyire a legközelebb kezők ügyére eső tárgyakra, például az utazás, néha meg épen az utazó körül forognak. Mikor egy gazdag és az élet minden kényelmével ellátott angolt vittek a hamalok Bengália fővárosából,

Kalkuttából az ország belseje felé, a következő rögtönzést mondták reá:

„Mit viszünk most? Könnyű madarat-e?”
 — „Nem, nem, ez egy nehéz, igen nehéz elefánt.”
 És a khorus rá zengte:
 „Nem, nem, ez egy nehéz, igen nehéz elefánt.”
 — „Dobjuk le.”
 — „Nem láttad-e arany fogantyus hosszú botját?”
 — „De láttam.”
 — „Ügyelj, hátunk megérezné azt.”
 — „Dolgozzunk, dolgozzunk!”

E néha igen panaszos, mások meg igen zajos énekek nem igen mulattatók az utasokra nézve s nem igen üzik el az ut unalmait. De látva, miként visznek minket e bronz testű emberek a százados fák nagyszerű sötétjain s halva bízár kiáltásaikat, lehetetlen, hogy a festői jelenet meg ne nyerje tetszésünket.

Minden hamal megteszi a maga kötelességét, s a nyereséget egyenlően osztják föl maguk közt. Fárasztó foglalkozásuk nem maradhat minden hatás nélkül egészségükre; különösen alá vannak vetve a lábaikon levő erek földuzzadásának, mely nekik kegyetlen szenvedéseket okoz.

3. Utezi borbélyok.

Arról az élenkéségről, tarkaságról és fülszakgató zajról, mely egy kelet-indiai nagyobb város utcaiban uralkodik, csak annak lehet igazi fogalma, ki Kalkuttát, Madrast vagy Bombayt meglátogatta. Nincs az ó-világnak az a népfaja, mely ott képviselve ne volna. A kereskedők és mesterek emberek éktelen lármával kinalgatók portékáikat, a rongyos, néha egészen meztelen kolduló barátok rémitő zajjal imádkoznak s kérnek alamizsnát a járókelőktől, csak a borbély ül stoikus nyugalommal háza előtt az utcán, beretvával kezében, mert jól tudja, hogy a ki rá szorult, a nélkül is fölkeresi, ha nem kiabál.

Háiba, el kell ismernünk, hogy a borbély Indiában is borbély, tehát fontos, nélkülözhetetlen egyéniség, mert az ő mesterségének jutott ama nagyszerű hivatás, hogy az emberiség bozontos felét vadállati színezetéből időnként kivetkőztesse. A borotválás, miként rajzunkon látható, Indiában is olyan formán történik, mint nálunk, csak hogy valamikéval természetesebb, durvább kiadásban. A borbély hol nyakon, hol füln, hol üstökön csipi „Kundschaft”-ját, s úgy elnyuzza, úgy elki-nozza szegényt, hogy megátkozta még azt is, a ki a szakált fölalta. De mint nálunk Európában, úgy ott is vannak felsőbb rangú „hajművészek”, a kik nem telepednek az utcára, hanem díszes „műtermek”-ben gyakorolják fényes küldetésüket és oly cizifra hajdizsítéseket készítenek, a milyenről nekünk még fogalmunk is alig lehet. Mert megjegyzendő, hogy a földnek kevés oly vidéke van, hol a természetes képzőtehetség annyit és oly különös hajdizsítési módot talált volna föl, mint Ázsia keletén, Indiában, Kínában és Japánban.

A rajzunkon látható borbély nem tartozik e magas kategóriába. Ő csak olyan „falusi borbély”, néha városban lakik; ő csak a kolduló barátokat, szegényebb fakirokat, hamalokat (hordárt) és páriákat — szóval a „paraszt népséget” borotválja, természetesen a saját és látogatói állásához mért tiszteletdíjért. Lehet, hogy nem olyan tudós és tudakos, mint mi borbélyaink, a „doktor” címet megkövetelni pedig talán még soha eszébe sem jutott, de azért ő is csak oly hasznos és nélkülözhetetlen tényezője az indiai társadalmi életnek, mint a mieink az ittenié. Figaró Figaró marad mindenütt.

S. L.

Az önképzésről.

(Folvasás Laboulaye-től.)

(Vége)

Uraim! Midőn önöknek az olvasás fontosságát igyekezem fölmutatni, nagyon jól érzem én azt, hogy nem olyan könnyű dolog, hogy az embernek könyvei legyenek. — Aztért alapítottuk a könyvtárakat, hogy e nehézségeknek elejét vegyük. Nem szerezhethet mindenki könyveket, de mi azokat mindenkinek fölajánljuk. Bajosan lehet elhinni, hogy ne tudnánk erre a célra havonként 4 vagy 8 soust fordítani, s e csekélységért mi viszont rendelkezésükre bocsátjuk mind

azt, a mi jóval és kitünővel birunk. Hál istennek, a munkások részére nincsenek külön könyveink. A legjobb könyveket, a legkitünőbb klasszikusokat a hajdan és jelenkor legtekélyesebb műveit használatokra adjuk.

Szükségünk van önökre, jöjjenek segítségünkre, vegyenek részt tervünkben, mint aláírók, — adjanak pénzét vagy könyveket. Igen, barátaink, ha vannak oda haza olyan könyvek, melyeket már nem használnak, — hozzák ide, s oly bámulatos dolgot mutatok önöknek, mely a Lionnet ur tudományát, a ki pedig legjobban érti a számtant, egészen fölforgatja.

Ezt nevezem én a társadalom szabályának. Ön egy könyvet hoz. Mi — 540 aláíró — az ön könyvét mindnyájan olvashatjuk; ez annyi, mintha nekünk 540 darab könyvet hozna; ez az összeadás általi sokszorozás. Ha önök nem tartanak velünk, s részvétőket elvonják, ezáltal megrovást érdemlő hibát követnek el, mert szebb dolgot soha sem tehetek volna, sem ily kedvező alkalmat nem kaphattak volna rá.

A kormány részéről ellenzésre nem számíthatunk. A könyvtárak létesítésénél a kormány jó indulatot mutatott. Sőt az olvasók számát többféleképpen igyekeznek növelni. Megengedik önök, hogy én, a ki a hatalom iránti hízkelés gyanuja alatt nem vagyok, Duruy miniszter urról elmondjam, hogy mily nagy dolgot cselekedett akkor, midőn Franciaországban a fölserdültek számára husz ezer tanszobát csináltatott.

Gondolják meg! Husz ezer tanszoba, ez annyi, mint négyszázezer tudatlannak taníttatása, négyszázezer vaknak veszi le szeméről a hályogot; ez egy egész hadsereg, de olyan hadsereg, mely senkit sem öl, sőt ellenkezőleg ez az ipar, gazdálkodás és béke hadserege.

A közigazgatás is kedvezőleg viselte magát irányunkban. Az első naptól kezdve, midőn e könyvtár elnökségével megtisztelték, mindenütt jó akarattal találkoztam; sőt megelődtek szívességekkel. Azt hiszem, hogy két év óta senkit sem háborgattunk; a közigazgatásnak is meg kell az igazat adni, hogy minket sem nyugtalanított senki. Az ut meg volt előttünk könnyítve: használjuk föl! Megengedik, hogy a tanulás végett öszszegyűljünk, tehát gyűljünk össze, s tanítsuk egymást.

Jogunknak bölcs s szilárd használatával vivhatjuk ki többi jogainkat is, s a hiányzó szabadságot is ezzel nyerhetjük meg.

Gyakran mondják, hogy Franciaország hadserege, irodalma s művészete által nagy. Mit értenek ez alatt? Franciaország mi vagyunk, következésképen mindenikünket értik alatta; de ha mindenikünk tétlenül marad, Franciaország nem virágzik. Háiba van meg a nagy hadsereg, ha senki sem használja fegyverét, megvernek bennünket. Ma már semmi sem áll az önök utjában, sőt minden arra hívja föl, hogy emelkedjenek; szívesen látjuk önöket, jöjjenek tehát könyvtárainkba!

Mi lesz eredménye a napjainkban mindennütt terjedő mozgalomnak? — Azt hiszem, hogy nyomatékos eredménye lesz.

500 aláíróval bíró könyvtár magában nem nagy dolog, de ez a könyvtár termékeny természetű, máris több ilyen van, — megsaporodott, még pedig számos apró könyvtárral; nem is kételkedem, hogy nem sokára el jó az az idő, midőn az egész országban lesznek ilyen könyvtárak az olvasni megtanított nép rendelkezésére bocsátva.

E mozgalomnak nagyszerű eredményeket kell előidézni. Azt mondják, hogy XIV. Lajos uralkodása alatt egy káplár levelet írt a királyhoz, melyben három ezer jól

fegyverzett s jól felöltözött katonát ajánlott föl, kiknek tápláléka s öltözete semmibe sem kerül. Az ajánlat rendkívüli volt, de miután országunkban mindig szertették a rendkívülit, ajánlatát nem vették meg. Azt hiszem, hogy ha a hadügyminiszterhez egy ilyen tartalom levelet írna ma valaki, egy szárnységdjét mindjárt megbizná, hogy keresse föl a levél íróját. A káplárnak igen helyes eszméi voltak. Ez ideig a francia hadseregben az altiszteknek lánzsái voltak, hogy miért, azt nem tudom, de nem is merem megmondani, mert Favé tábornok itt van, s megpiron-gathatna. — A káplár azt ajánlotta, hogy a lánzsa mellé adjanak még puskát és szuronyt, s három ezer ember lesz belőlök. A dolog igen egyszerű volt, csak hogy senkinek sem jutott eszébe.

Nekünk, a könyvtárak alapítóinak, még sokkal magasabb igényeink vannak: nem 3, nem 30 — sőt nem is 300 ezer, hanem 30 millió emberrel is többnek akarunk mi puskát és szuronyt adni. 30 millióal is is több egyének akarjuk a szemét felnyitni, s hatalmokat megtízszerezni. Az olvasás terjesztésének ime ez a nagy célja. Csak-hogy ha sikert akarunk aratni, úgy itt is, mint mindenütt, a részleteken kell kezdeni, a hely színén működni, s az egyes egyénekre hatni. Csekélyek bár az eszközök, de a cél nagy, s önök láthatják; hogy mégis elérhető. Hogy a jövőért ne essünk kétségbe, csak azt kell meggondolnunk, hogy ezeltől 35 esztendővel hol állott országunk — s hol áll most.

Elvégre még azt mondom (de ez csak egyéni véleményem), hogy e könyvtártól én még egy másik eredményt is várok, talán azon férfiak közül, kik a népnevelésre szánták magukat, ezt sokan észre sem vették. Én e könyvtáraktól azt várom, hogy a művelődés csendesítse le a kedélyeket.

Már több mint egy százada, hogy forradalomból forradalomba esünk. E fölforgatásoknak szűkséges eredménye az, hogy pártokat teremtsen, még pedig e pártok olyanok, melyek egymásnak semmit sem bocsátanak meg. Volt annyi szerencsénk és szerencsétlenségünk, hogy a bajban soha se essenek kétségbe, s a szerencsében soha se legyenek türelmesek.

Azt hiszem, hogy van egy közös tér, melyen az emberek találkozhatnak s egymással kezét foghatnak. E közöstér: az igazság.

Midőn Franciaországban egy kérdés köztárgy lesz, s komoly vitatkozások és bírálgatásokra ad alkalmat, ilyenkor mindig közvélemény alakul, mely nem kék, nem vörös, nem is fehér, nem egy párt, hanem az egész ország véleménye. A szabad kereskedelem nézve most is láthatják ezt. Mindenik pártban vannak olyan emberek, a kik a szabad kereskedelmet ohajtják, valamint olyanok is vannak, a kik ellenzik; e kérdés nem pártkérdés többé, hanem nemzeti kérdés. A világhossz terjed, s győzedelemmel fog végződni. Terjesztjük a nevelést, minél tanul-tabb lesz az ország, az igazság uralma annál inkább erősödik.

Igy aztán a szenvedélyek lecsillapítására is eljutunk, mert a szabadság eljövételét még mindig ez hátráltatja. Ezáltal a mult előitélete s babonáinak száműzetését is megnyerjük, melyekkel pedig még mindig találkozom, valahányszor jogainkat követelem. Igen helyes, hogy őseinket tiszteljük; de helytelen, hogy szenvedélyeiket, sőt néha még örültségeiket is sajátunkká tegyük. Midőn napjainkban valaki a szabadságot követeli, azt kérdezik tőle: „Őn a Robespierre pártjához tartozik?” — „Nem.” —

„Ugy ön nem tart velünk?” — „Én a szabadság pártjához tartozom.”

Ellenben tegyük föl, hogy a figyelme-sebb tanulás a multat és atyáink akaratát jobban megismerteti velünk, tegyük föl, hogy oda is eljutunk, hogy hibáikat és erőnyeiket meg tudjuk különböztetni, s az elsőket eltaszítjuk, s az utóbbiakat elfogadjuk; ekkor aztán a szenvedélyek lecsillapítása felé haladunk; de a tanulás általános elterjesztése nélkül egy lépést sem haladhatunk előre. Atyáink nekünk tett szolgálatait semmiben sem akarunk kisebbíteni, az 1789-diki halhatatlan elvek csodálását nem szándékozom csökkenteni, ez elveket mindig védelmeztem. Csak tisztítani akarom, a szennyet s homályt, mely rá ragadt, letörlöm, első szépségét és tisztaságát igyekezem visszaadni. Az én jellegem is az, a mi első alkotmányozó gyűlésünké volt: Szabadság, egyenlőség, testvériség! — E nagy s nemes jellegből semmi levonni valót sem látok; a tanulás által oda jutunk, hogy értelmét s célját haladva megértjük.

Szabadság; de nem az, melynek kezéről a vér csepeg. A mi szabadságunk olyan, mely jogait a legvégsőig használja, kötelességeit ismeri s azokat a legvégsőig teljesíti.

Egyenlőség; de nem aláálló, azaz: a féltékeny egyenlőség, mely mindig kész a szolgálatra, feltéve, hogy az ember ő vele szolgáljon. Nekünk a fölfelé törekvő egyenlőség kell, mely az által, hogy egyenlő eszméket ad — minden embert fölemel.

Testvériség; nemcsak azt a kegyes szeretetet értem alatta, mely a gyógyíthatatlan bajokat enyhíti, hanem azt a testvériséget, mely legyen bár szegény vagy gazdag, erős vagy gyenge, ifjú vagy idős, kor, vagyoni és társadalmi állás különbsége nélkül egymást kölcsönösen segítik, támogatják s fenntartják, hogy a jobb jövő győzelme felé együtt haladjanak; azt a testvériséget értem, mely a tudatlanságot és nyomort, e két fő roszt, melyeket nem az Istentől nyertünk — elkarhóztatja.

A tudatlanságot nem az isten teremtette, mert az isten fia e magasztos szavakat hozta a földre: „Keressétek az igazságot.” És az igazság szabadokká teszi titeket.” Szent Pál pedig azt mondta: „Mindenedet megvizsgáljatok, s a mi jó, azt meg tartsátok.”

A nyomort nem az isten teremtette. Ámbár a szegénységet igen; de jól szervezett testet, s képezhető lelket adva az embernek, ez által módot adott arra, hogy a szegénységéből kibontakozzék.

A nyomor az olyan bűnök következménye, melyeket le kell küzdeni, vagy oly természetes esélyeké, melyeket egy művelt társadalomnak helyre kell pótolni.

A szabadság, egyenlőség, testvériség jellegét megtartva, régi zászlónkat erős kézzel fogjuk fentartani, s egy még eddig ismeretlen nagysággal fogjuk a világot meglepni.

A háborúban Franciaország az egész világot a legelső: miért nem lehetne az, a művészet, béke, művelődés, a boldogság s polgári erényessége által? Miért ne lehetnének nagyok a világ s kedvesek az isten előtt?!

Sámi Lászlóné.

Bordeaux és a Gascogne-part szomorú jövője.

Delfortrie a „Bulletin hebdomadaire”-ben körülnyesen leírja azon vesélyeket, melyeknek Bordeaux és a Gascogne-part ki van téve, ezekből közöljük a következő érdekesebb részeket.

*) Laboulaye itt közölt fölolvását 1866. márczius 18-án tartotta Párisban, mint a francia főváros V-ik kerületében a népoktatási barátai által alapított népszerű könyvtár elnöke.

A lábaink alatti szárazföld, melyet minden tárgy és dolog között a legállandóbbnak gondolunk, hiedelmünk ellenére folytonos oscillatióban, mozgásban van. Az egész kontinenst hasonlít a játékszerhez, melyet a habok majd kiemelnek, majd elmerítnek, azonban az idő, mely alatt süllyed és emelkedik, oly hosszú, hogy sem évekkel, sem századokkal meg nem mérhető.

A partszélek folytonosan tűnődnek szemünk előtt, részint a tenger által aláásva, részint a folyamok által elhordva. De ezek a föld kérgében csak belső háborgásokat okoznak, míg a felső réteg változatlanul marad és az egészre nem nagy befolyással vannak. Sokkal veszélyesebb és gyorsabb menetű azon tűnény, melyet a Gascogne partokon észlelünk, és a mely egész földrészt elsüllyedéssel fenyegeti.

Mondtuk fennebb, hogy a föld kérgé folytonos oscillatióban van, egyik része emelkedik, a másik süllyed, a mint azt számos példa bizonyítja, így az északi tengerek, a La Manche csatorna, a Balti-tenger, a Közép-tenger, a Csendes-occeán partjai folyvást emelkednek, míg a Gascogne-part és Hollandia folyvást süllyed, úgy hogy nem győznek töltést töltésre halmozni, melyek a tengert medrében visszatartsák.

A Gascogne-part ezen süllyedése mellett századok átjáról észleletek szólnak. Ptolemeus, alexandriai földírő, Noviomagus erődöt a Gironde folyó torkolatához helyezte, s ha ezen hagyomány hitelt érdemel, akkor az ő város és kikötője az oceán által rég el van temetve. S csakugyan Finet említi, hogy alacsony vízálláskor falomladékokat lehet látni. Sőt legújabbban egyik zátonyon emberi és állatokra is akadtak, melyek ezen időből származhatnak. A saint-nicolas-de-grave-i apátság, melyet 1092-ben István, cordouani apát épített és a régi soulac-i zárda, mely Kopasz Károly alatt állítottatott fel a körülírt vidékkel együtt, már régóta a víz alatt van.

A mérnöki munkák szerint a tenger színe a soulac-i templomtól 1744-ben 950 meternyi mélységre esett, 1818-ban már 300 méterrel emelkedett. — 1818-ban a tenger színe apálykor a grave-i csücsötől 720 meternyi mélyre esett, 1825-ben pedig már 240, 1837-ben 300, 1842-ben 80, és 1844-ben 100 méterrel emelkedett. Jelenleg a felszíget egyenoldalu háromszöget alkot, melynek minden oldala 10 kilométernyi.

Mezurett abbé szerint Lacanau falu a tenger behatolása előtt menekülve már háromszor volt kénytelen lakjait beljebb és beljebb építeni, Sainte-Hélène falu pedig 10 kilométerrel vitte tovább templomát és házeit.

Az oceán ezen behatolása a Gironde folyam torkolatán hátrálassza, de folyvást tart. A grave-i csücs rövid 90 év alatt 1200 metert vesztett hosszából. Minél szélesebb a folyó torkolata, ha dagály idején a tenger hullámaival annak mélyébe átsapathat, annál több homokot és iszapot hagy az apály beálltával maga után, mit a folyam vize nem képes többé tovább szállítani. Ily módon a Gironde torkolata 1200 meternyire szélesedett ki. Ennek ismét az lón a következménye, hogy a folyó torkolatával szemközt az összehordott homokból zátonyok keletkeztek. A Talais zátony 1812-ben apály idején még nem látszott, 1825-ben már a viz színe fölé jött; 1853 óta a saint-georges-i zátony folyton emelkedik. Ezek visszahajtva a Gironde folyó hullámaát, az a magával hozott homokot lerakni kénytelen, mielőtt a tengerbe érne, s így Bordeaux kikötőjében mindig több és több s nagy területű sziget és zátony keletkezik, melyek máris óriási mérvet öltöttek.

Igy tehát kettős veszély környézi Bordeauxt: egyrészt a talaj süllyedése és a tenger elárassása, másrészt pedig folyójának folytonos áradása, mely nem bírva a magával hozott homokot és iszapot a magasodó tengerbe elég erővel behajtani — azt torkolatánál lerakja.

A veszély, a pusztulás oka tehát tudva van, de van-e mentőeszer, mely meggátolja az ellenséges elemek behatolását? Sajnos, nincsen, épen semmi sincsen. Az egyes tudósok, a kormány, a közlekedési kamara, a mérnök-egylet mind-mind megígérték közreműködésüket a veszély elhárításában, de semmire sem mentek. A különféle kísérletek már eddig is tizenegy milliót emésztettek fel a nélkül, hogy legcsekélyebb eredményt mutathatnának föl. Az emberi erőt meghaladja a segélyhozás lehetősége. „Falat kell építeni, mely visszatartsa a hullámokat,” — kiáltják mindenfelől. Hasztalan! — övedezék bárchinai fallal az egészét, a süllyedést ez által meggátolni nem, legfeljebb elősegíteni lehet. Egész Aquitania veszély köze-

T A R H A Z.

Irodalom és művészet.

○ (Egy angol író Tátra-Füredről.) A napokban „Krákóról és a Kárpátokról” Hutchinson Sándortól (London, Chapman és Hallnál) egy kis munka jelent meg, mely ugyan inkább csak a lengyel népet és viszonyokat ismerteti, de annyiban minket is érdekel, a mennyiben hazánk egyik legjelesebb furdőhelyét, Tátra-Füredet és környékét sok jó akaratú kimerítőleg írja le. A csinosan kiállított, képekkel és földrajz-mellékletekkel ellátott munka nyolczadik szakasza egészen Tátra-Fürednek van szentelve, melyet utazónk, feldalom! csak német néven ismer és mindenütt Schmek-nek nevez. A Kárpátok növényzetét, a furdő vidékének tájépségeit, a lakás és élelmiszerek árjegyzeit, a cigányokat, a csárdás, vadászat és halászat kimerítőleg vannak ismertetve benne. A szerző érdekes kis vázlatát következő szavakkal zárja be: „Ha kilencz havi utazásunk rövid áttekintése olvasóink valamelyikét arra találná birni, hogy megszokott svájci barangolásait a Felső-Rajna és a Rigi körül, vagy egyszer a magyarországi tájak meglátogatásával cserélje föl, erősen meg vagyunk győződve, hogy sem ők, sem erősenyek nem fogják megbánni ebbeli elhatározásukat.”

○ (Magyar tárgyú rajz egy angol képes lapban.) Egyik londoni legelső képes lap, a „Graphic” legutóbbi száma egy nagy képet közöl a következő aláírással: „Juhok furdőztése Magyarországon.” A művész bátran odá irhatta volna, hogy: „Dél-Amerikában, az Antillák-szigetén, az Egyesült-Államokban”, — vagy ha tetszik: „Afrikában”, mert arról a képről ugyan rá nem ismerhet Magyarországra senki a világon. Magyar típus egyetlen egy sincs az egész nagy képen. A magyar szó szöveg elbeszéli, hogy Magyarországon a juh-furdőztést cigányok végzik, mert a magyar paraszt irtózik a hideg víztől. De azok a cigányok is olyanok, hogy inkább beillenek valamelyik amerikai ültetvényes — négerének. Némelyik arcza nem lehetne ugyan rá fogni, hogy szerezzen arcz, de hogy cigányarcz — még kevésbé. A magyar elemet egyetlen pörge kalap képviseli a felügyelő fején, de már a mellénye olyan, hogy akármi lehetne inkább, csak magyar nem. Vajha azok, kik külföldi lapokba adnak közleményeket hazánkról, a népeteket ne csupán képzelőtehetségük, vagy valamely fölületes német írkaás után, hanem saját tanulmányaik s tapasztalataik után ismergetnék.

○ (Wiedemann tudós.) A sz.-pétervári tudományos akadémiában a finn-ugor nyelvészeti képviselője, közelébb Pesten volt, hogy megnézzé és lemásolja azokat az ostayk és vogul nyelvemlékeket, melyeket elhunyt Regulink 1843 és 44-ben jegyezgetett föl, s melyek azóta emez oroszországi népcsaládok körében kivesztek. A 75 éves vén tudós egész napokon át másolt Hunfalvy Pálnál, kinek tiszaföldvári birtokára is lerándult (Donner ifjabb finn tudóssal), hogy lásson magyar pusztát is. Wiedemann passzionátus zenész, és füvész is lévén, Pesten sok magyar zenedarabot látta el magát, vidéken pedig növényeket gyűjtött. Tö-lünk Svájcba ment, s onnan haza.

Közintézetek, egyletek.

○ (A Ludovica honvédségi akadémia) igazgatójává Mörzcs Sándor honvéd-erzedes és a 8-ik honvéddandár parancsnoka nevezetett ki.

○ (A természettudományi társulat) legvirágzóbb s folyvást emelkedő egyletünk egyike. Jelenleg 3228 tagja van, kik buzgón fizetik a tagdíjakat. Így a most lefolyt félév alatt 4014 forintot folyt be több a pénztárra, mint a megelőző évben ugyanez idő alatt. A könyvtársági vállalatra is már 1022 aláíró jelentkezett. A társulatnak jelenleg nyári szünete van.

○ (A magyar birodalmi nőegylet) statisztikája is készül a bécsi világkiállítás számára. A nőképző-egyletet felkérték az adatok összegyűjtésére, s remélhető, hogy minden női társulat ponton és tüzetesen közre fog működni, leírásban

meltyet a történelmi festmények két év előtti pályázatán láttunk, s mely Tökölly Imre menekülést ábrázolja, midőn atyja kérésére hívei elviszik a németek által meglepett Arva várából. Thán Mór nagy történelmi festményt készít szintén a történelmi festészet pályázatán vázlatából: Kun László király és Habsburg Rudolf találkozásait a csatáit, Ottokár cseh király leverését után. Madarász Viktor ki fogja állítani az „Onodi országgyűlés” című nagyobb festményét is, melyet egy furdő rendelt meg nála. Ligeti Antal kedvenc vidékéről, a Libanonból fest nagy tájképet, ama régi sírokkal, melyekről azt tartják, hogy phöniciák. Keleti Gusztáv, Mészöly Géza több tájképet festenek, Valentini, Böhm pedig életképeket. Orlai Petőfi életéből készít egy képet a kiállításra.

Egyház és iskola.

○ (Simor János primás) az 1869-ben leégett hidvégi templomot saját költségén újra helyreállította; Palánk községnek pedig telket és házat ajándékozott a fölállítandó iskola és mesterek számára.

○ (A jezsuiták Pozsonyban.) Egy bécsi lapnak távirják Pozsonyból, hogy a nép a hegyekre napoként vándorló jezsuitákat f. hó 21-én kövekkel dobálta és szidalmazta. A jezsuiták tudvalegőleg Pozsony vidékének legszebb helyén egy szép nyaralót bírnak, melyet gr. Zichytló kaptak ajándékba.

○ (Gymnázium nők számára.) Moszkva városában az idén egy nőgymnáziumot készülnék megnyitni, melyben még a görög és deák nyelvek is kötelezett tantárgyak lesznek. Ezen gymnázium bizonyos Fischer urhölgy igazgatósága alatt fog állani, ki már eddig az által lett híressé, hogy nevelő-intézeteket és fiukat a klasszikai nyelvekből a középtanodákra nagyon jó sikerrel előkészíti.

○ (Nőnövöldei községsége.) A ref. egyháznak M. Kalocsa Róza asszony vezetése alatt álló nőnövölde-jében hetfőn tartott meg a közvisgátat. A szépszámú növendékek feleletit tanuszkodtak a jó vezetőről s a taneurök buzgalomáról. Szabatos feleleteket hallottunk a magyar nyelvtanból, melyet maga Kalocsa Róza asszony adott elő az iskolában, nemkülönben a természettani tárgyakból, stb.

○ (Iskola Erzsébetfalván.) Az erzsébetfalvi telektulajdonosok ötszáz négyszög ölnyi területet szakítottak ki, melyen felekezetenküli iskola lesz építendő.

Mi ujság?

○ (Az udvar köréből.) A királynő gyermekeivel okt. végeig marad Ischleben. A király szept. 2-án utazik Berlinbe, a honnan visszatérve azonnal Pestre jön, s a delegációk egész tartama alatt itt fog maradni. Ischleben e hó 23-án a német koronaherceg személyesen hozta meg a meghívót a királyi pár számára Berlinbe. A király porosz ezredesi ruhában fogadta a koronaherceget. Ezután udvari ebéd volt, mit kirándulás követett Hainstadtba. Az udvari ebédén az ott levő gr. Lönyay miniszterelnök is jelen volt, ki aztán Ostendébe utazott.

○ (Második magyar színház Pesten.) Miklósi szinigazgató megnyerte az engedélyt Pest városától, hogy az István-téren ideiglenes színházat építhessen. Az engedélyhez a város azon kikötést csatolta, hogy a színházat egy hóval előbb kell lerombolnia, mint a mikor a Hermina-térre tervezett népszínház megnyílik. A magyar szinügy a fővárosban tehát már e pillanatban is oly stadiumban van, hogy a nemzeti színházon kívül második fészke is van, s hihető, hogy ezt a második pozíciót állandón meg is fogja tartani: ideiglenesen az István-téren, aztán a Hermina-téren. Miklósi rögtön hozzá kezdett az építéshez s októberben már előadásokat tart.

○ (A budai királyi várkastély) ismét javítták. Nevezetesen a gyalogjárdákat a bejáratnál és a kocsijáratot egészen aszfalttirozzák. — A nagy lövészet gyakorlatokra, melyek aug. végén Vörösvárt és környékén tartatnak, Albrecht főherceg tábornagy is meg fog érkezni.

○ (Margit-szigeten) egy nagy szállodát építenek, közel a parthoz, s még e télen földel alá kerül. A margitszigeti park fontartása, öntötötés, munkadíj és ültetés évenként 30 ezer forintba kerül.

○ (A főváros szépítése) érdekében azt tervezik, hogy a belvárosi üres telkeket megadóztatják, négyszög öltöt évenként öt forinttal. A földszinti házakról pedig adó gyanánt ölenként 2 frt 50 krt szednek be. Ennek célja az, hogy a tulajdonosok, kik sem telküket nem akarják eladni, sem nem építenek, kényeszerűleg legyenek építkezni, s ezáltal előmozdítsák a főváros szépülését, miután ma még igen sok szép ponton van üres telek és alacsony ronda ház.

○ (Első magyar engedélyezett lakás-közevetítő intézet.) Ily cím alatt áll fenn rövid idő óta Pesten egy jól rendezett üzlet, melynek szükség

pette áll, tudjuk, hogy vesznie kell és nincs me-nekvés, nincs szabadulás.

A természetben minden rendes kerékvágásában halad, semmi új tümemény nem áll be. Óriási földrészeket nyelt már el a tenger dühe és Aquitania sem menekülhet meg előle. A tenger szülte, a tenger süllyesztte el, homokzátányok kö-zépette lépett a világba, azok közt enyészik is el.

Bordeaux és vidéke végzetes halálnak néz szemébe, mint a régiek rejtélyes Atlantideja. Ha lassan is, de „először egykor a nap, mikor szent Llion eldőlt” — mikor az Oceán elborítja hullá-maival a gazdag várost és híres szőlőhegyeit, vi-rágzó kereskedésnek eme forrását. Azonban a jelen nemzedék nyugodt lehet, sok század elmulikaddig, míg a vész-harang megkondul. A földtanban az idő és a tér megmérhetlen! Kvassay Jenő.

Egyveleg.

○ (Levélteredék b. Eötvöskől 1866-ból.) Falk M. a „Föv. Lapok”-ban Eötvöskől 1866-ból levél-ből közöl egyes részeket. Eötvös 1866 ápril ha-vában, midőn az akadémia elnöközt választották, az üdvözlő táviratra többi közt ezt válaszolá: „Is-merem az állás egész fontosságát. Mindig meg-győződéses volt, hogy nemestünk jövője tisztán kultur-kérdés, vagy is attól függ, mennyire bírjuk műveltségben túlszárnyalni ama népeket, melyek-kei lakunk, s e tekintetben az akadémia termé-szetesen az első szerep jut. Hogy én mit és meny-nyit tudok elérni, az persze kérdés, s talán itt is úgy lesz, mint egyébben, hogy tisztában látom ugyan, mint más, a mit tenni kellene, de másoknál keve-sebbet teljesíthetik. Hogy kedé-lyem és elmém jó vagy rossz tulaj-donságaiban van-e a hiba, magam sem tudom; de maga a tény ta-gadhatlan, s talán mivel vénülök a ilyenkor rendszeren érzékenyeb-pek vagyunk, gyakran igen nagy levertséget érzek, mely azonban nem megy annyira, hogy törek-véseimben is megakadályozzon, (hisz a mint láthatja, ép most az iparegylettel is foglalkozom) mindamelllett eltölt néha a fárad-ság érzete, s miután életemnek ugy sem lesz egyéb jutalma, ohaj-tom a nyugalmat.”

○ (A „Wacht am Rhein” a Sandvich szigeteken.) Nyelvészeti-ethnographiai kuriozumként közöl-jük a Havaiiban megjelenő „Uj ujság” hasábjain megjelent, „Wacht am Rhein” ismert német himnusz első versszakának fordítását ha-vaii nyelven:

O me he kui hekkii no;
Pü me na nalu ke kaiko,
Nawai ka Rine e kiai?
Jawai ia hana koo maikai?
Aina Makua, mai makau?
Epaia kou Rine, pas a mau.

Ugyanezen számban Vilmos császár arcképet közli a hawaii ujság egy rövid életrajz kíséretében, természetesen ékes hawaii nyelven.

○ (A salátakészítők Aubigné lovag.) Az első francia forradalom alkalmával Angliába menekült francia főnemesek közt volt Aubigné lovag is. Vagyonából semmit sem menthetett meg, s így szerencsésnek érezte magát, ha valamelyik barátja egy csapadékban ebédet fizetett neki. Egy ily alkalommal kertészként is adtak föl az asztalra, kevés sóval készítve, mint akkoriban az angolok csinálni szokták. Aubigné hozzáfogott a salátát franciáisan elkészíteni. A többi vendég a legna-gyobb érdeklődéssel kísérte a salátákészítést, s megkivánták az izletes eledelt. A lovag barát-jával elfogyasztván a franciáisan elkészített sala-tát, egy távolabb álló asztaltól egy ür közledezt felé, hogy kifejezze bámulatát Aubigné ügyessége fölött, s egyszersmind kérdezte: vajon nem lenne-e oly jó, hogy három barátja és az ő részére is ha-sználjon elkészíteni a salátát. A lovag készséget fejezte ki. A lakoma végén az angol köszönetet mondott újra a franciának, s miután tudta, hogy sanyaru körülmények közt él, bucsú kézszorítás-kor egy guinea-t csusztalt meg markába. Aubigné akkor lakcímével is szolgált az angolnak. Pár nap múlva egy herceghez kapott meghívást, hol salátát kelle készítenie, a miért aztán jól megfizet-tek. Ezentul Aubigné mint mesterséget üzte a

salátákészítést; kocsi, lovakat szerzett s egy se-gédet fogadott, ki mahagoni szekrényében utána okmányra szerint volt 2137 lélek. Feljegyzendő, hogy ezen okmány tanúsága szerint a szombat-helyi plebániában divó nyelv kizárólag a magyar volt, kivéve Szöllös fiókközseget, „kik — ugy-mond — többnyire németek.” (Innen mai napig a német hangzású nevek, k. Kramppocher stb.) A vallást illetőleg egy övezeg kivételével mind róm. katolikus. — 1780. évben a Szily-féle egyházi látogatás szerint volt: 1952 lakosa. Mind róm. kath. — 1815. évben Somogyi Lipót püspök egy-házi látogatása Szombathely lakosai számát 3591-re teszi. Ezekből 30 protestans. — 1841. évben a Bőle András által tartott egyházlátoga-tási okmánya: 4518 lakost számlált, ezekből 39 ág.-vall., 11 helv., 51 izraelita. A legújabb 1870. év-ben teljesített népszámlálás a jelenlévő népesség főösszegétől majd kétszeresét adja az utóljára fel-hozott számnak, t. i. 7561, melyből 6419 róm. kath., 194 ág., 37 helv. hitv. s 909 izraelita.

○ (Thian-Liera-Lieno-Koukou-Neovi) Pá-risba egész japáni társaság érkezett, köztük két hercegnő, gazdag földbirtokosok, továbbá egy tudós, diákokkal. A hölgyek közt feltűnő egy győ-nőri szépség, ki vidámságra és kedvességére nézve bármely európai szépséggel kiállja a versenyt. A szép fiatal mademoiselle neve: „Thian-Liera-Lieno-Koukou-Neovi”, leánya egy japáni előkelő magas méltóságnak. Igazi „sárga Venus” mint a francia lapok írják. Hanem a neve — az már igaz-zán japáni.

○ (Zvoimir horvát király emlékünnep.) 1876. okt. 9-én 800 éve lesz, hogy Zvoimir Horvát-oroszág első királya a spalatói Péter-templomban megkoronáztatott. Zvoimir elődei is királyoknak czimezte a horvát nép; első királya azonban, kit ünnepélyes egyházi szertartással megkoronáztak,

○ (Rendkívüli természeti tü-nemény.) San Franciscoból írják: „Eddig azt hittük, hogy nagyobb földrengések és hasonló tünemé-nyek földünk más vidékeit láto-gatják meg és Kalifornia időnként csak csekély földrengések színhe-lye. De ugy látzuk, hogy család-unk, mert ez állam délkeleti ré-szeiben Lone Pine új bányakerü-letben borzasztó földrengés vesze-delmet és halált hozott a lakos-ságra. Márczius 17-én a nevezett város 56 háza teljesen szétrombol-tatott és csak 17 faház maradt épen. 300 és néhány lakos közül 27 megöletett és 100-nál több meg-sérült; az egyik tő eltűnt, míg a másikkal vize több lábnyival ma-gasabbra emelkedett; a talaj több helyütt néhány lábnyira lejjebb sü-lyedt; míg az eddig meglehetősen sebes Owens folyam első gyors áradása igen szerényen hömpölgő-patakocskává változott, melyen könnyen átgázolhatni, egy melye-

desben új folyó képződött, mely már 8 mértföldnyi hosszu. Egyéb tüneményként említették, hogy szá-nál többször rendült meg a föld és a rengések még folyvást tartanak; hogy első nap sürt gőz és füst sötétítette el a léget és a talajból kádok ömlöttek ki, melyek éjente itt-ott meggyuladtak. A föld alatt dolgozók, sajátságosan, mit sem vettek észre a földrengésekből.”

○ (A londoni gyémántvásár.) Mult hó 27-én Londonban nagy mennyiségű gyémánt jutott ár-verés alá, melyek a Jó-Reménység fokáról érkez-tet Londonba. A kövek várakozáson fölül nagy árakon keltek el, de csak a csiszoltak, a csiszolat-lanok általában nem részesültek nagy keresletben. — 6000 gran sulyu finom nyugot-indiai gyöngyökön kívül még a volt mexikói császárnő több ék-szere s diszümve került árverés alá, így egy pár himzett papucs és egy diszümveg — a mexikói polgárság ajándéka — a tárgyak 37 guineán egy ritkaság kedvelő birtokbába jutottak.

○ (A kolostorok száma Poroszországban és Bel-giumban.) Poroszországban 1855-ben 69 kolostor és rendi intézet volt, 1864-ben már 243, 1866-ban 481, 1868-ban pedig 826 kolostor. Ez intézetek-ben volt 1855-ben 976, 1864-ben 5258, 1866-ban pedig 8319 egyén, sőt magánadatok szerint még több. Belgiumban néhány év alatt a jezsuita rend tagjai s az apácák száma sokkal nagyobbra nőtt, mint a spanyol és osztrák uralom virágkorában. 1845-ben volt 12,000, 1856-ban 14,843, 1866-ban 1302 intézetben 18,098 rendi tag.

○ (Orosz ruházat.) Egy amerikai lap hirdeti, hogy Bostonban teljes öltözéket kaphatni 5 cent-ért (1 forint 15—20 kr.) japáni papírból.

○ (Szombathely városa népesedése.) A „Vas-megyei Közlöny” Szombathely népesedését az utolsó 120 év alatt hiteles adatok nyomán összeál-lítva, a következőkben mutatja be: Gróf Bathányi

Kelet-indiai képek: 3. Utczai borbély.

fővárosunkban már régóta érezhető volt. A szálláskeresők, s a lakást kiadni kívánóknak egyaránt hiányzott egy ily rendszeresített intézet s vagy nyakokba kellett venniük az egész várost vagy járókelő szennelők szorulóit. Kornhoffer Ede ur, ki az említett intézet tulajdonosa, s azt a váci-utca 6. sz. alatti üzletben nyitotta meg, évi- és hónapos lakásokat, ház- és telek-eladásokat, a mellett építkezési üzemeket közvetít, e végből rendes hirdetési hetilapot ad ki s e közvetítésiben, mint saját tapasztalásból is mondhatjuk, ép oly pontosan és sikeresen, mint méltányosan és jutányos díjak mellett jár el. Szívesen s lelkiismeretesen ajánljuk azért Kornhoffer ur intézetét s hetilapját mindazoknak, kiknek Pesten szálláskeresési vagy kiadási s hasonló dolgaik vannak.

** (Pestváros tanácsa) elbocsátotta hivatalából azt a hivatalnokot, a ki minap egy angol utazót minden ok nélkül egy éjszakára az elfogott csirkefogók közé záratott.

** (Az utcai koldulás ellen) Pestváros szegényügyi bizottsága egy szeretetház fölállítását és az utcai koldulás megszüntetését javasolja.

** (Jótékony család hagyományok.) Walthier Antal pestvárosi képviselő végrendeletében a városi leány- és fiárvaháznak egyenként 1000 forintot, a szegények házának 500 forintot hagyományozott.

** (Szláv hírlapírók kongresszusa.) Mint a „Drau“ értesül, a jövő hóban az összes délszláv hírlapírók kongresszust tartanak Eszéken.

** (Zászlószentelés.) A sárosi, vagyis a 37-ik honvédszázalaj aug. 11-én tartja Eperjesen táncvigalommal egybekapcsolt zászló-szentelési ünnepélyét.

** (Esküvő.) Beöthy Zsolt és Rákosi Szidónia k. a. esküvője vasárnap délelőtt 11 órakor ment végbe a ref. egyházban. Az ifjú pár még az nap elutazott Gmundenbe.

** (A budai közúti kocsikban.) valamint a pestiekben, eltöltötték a dohányszántást, a mely rendszabály ellen a dohányszántók részéről nagy a zuglódás. Célszerűbb lenne a lovasutakon is két részre osztani a koczikat: dohányszántók és nem-dohányszántók számára.

** (A tűzoltói intézmény) hódít az országban. Nemsokára már Kolozsvár városának is lesz szervezett tűzoltó-egylete. Az előleges költségekre a városi közigyelés 6500 forintot szavazott meg. Csak terjedjen is mindaz, a mi jó.

** (Ritkaság az alföldön.) Egy fiatal vadász a kamrai tölteknél egy óriási nagyságu parlagi sasot lőtt. A madár-írány egyik legszebb példánya az erőteljes havasi szárnyasoknak; tollazata sötétbarna; kifeszített szárnyaival túlhaladja az ölnyi szélességet; csőre és karmai oly kifejtettek, hogy a birkát is könnyedén légbe kaphatta.

** (A spanyol király) jelenlegi kritikus politikai helyzetében is ráér a művészettel gondolni. Legközelebb ugyanis Stéger Ferenc tenorista hazánkfiának, ki jelenleg Spanyolországban működik, mint opera-énekes, a spanyol királyi III. Károly-rend lovagkeresztjét adományozta.

** (Napoleon ex-császár fia) az angol királynőtől engedélyt nyert arra, hogy a wolvichi katonai akadémiában a katonai tanulmányokat végtehesse.

** (A hőség Amerikában.) Egy Párisban lakó amerikai New-Yorkból magán-sírgönyt kapott, melyben az irtózatos amerikai hőségről közelebbi adatok közöltek: Junius 19-ike óta 54 C. fok az árnyékban, semmi szellő. Az asfalt forr az utcákon. A patakok vize elgőzölög és megromlik. New-Yorkban, Brooklyn és New-Jerseyben 3 nap 480 ember megfuladt. Az üzletek szűnnek. A lakosok fele a tengerparton vesztegel, vagy a Hudson torkolatához vándorolt. A vidék igen szomorú. A fü kiasztott, a marhák elvesznek. A lak levelei összehangorodva a földre hullanak. A legidősb emberek sem emlékeznek ily hőségre.

könyvtár unikum a maga nemében és oly műveket tartalmaz, melyek sehol fel nem találhatók s e mellett értékes kéziratokkal és rajzokkal bővelkedik. E könyvtár létrehozatala 300 évig tartott.

** (Huszász forintot) tüzött ki az antwerpeni rendőrség egy tolvaj kézzelkerítésére, ki f. hó elején 180,500 frankot lopott. A tolvaj gyanithatólag angol, neve Molloney Eduárd, közép nagyságu, szeplős, haja és bajsa fekete, utolsó időben szürke rövid kabátban látták; jelenleg valószínűleg a kontinensen utazik, hihetően nejjel, ki ifjú és szép. E körözvényt az antwerpeni rendőrség a szélrózsa minden irányában elküldötte a városi hatóságoknak.

** (Öngyilkosság az utcán.) Barthos János telekkönyvi gyakornok e hó 15-én Brassóban, fényes nappal, az utcán agyonlőtte magát. A szerencsétlen ifjút anyagi viszonyok, gondtalanul összehalmozott adósságok indították e szörnyű tette, a melyet akkor hajtott végre, midőn egyik hitelezője föl már nem tudott menekülni.

† (Halálhíradások.) Szivos Mihály, szoboszlói ref. lelkész, e hó 11-én, 60 éves korában elhunyt, halála által egy családja, mint a ref. egyház, melynek egyik jeles készültőségű derék munkása volt, érzékeny veszteséget szenvedett. — Thaly Sándor, bajai kir. törvényszéki bíró, Gleichenbergből hazautaztatva meghalt. — Novák György, cs. kir. nyug. őrnagy és derék magyar érzelmi honfi, e hó 20-án halt el Budán.

Megválasztott képviselők.

(Julius 19—26.)

A lefolyt hét választási eredményeit a következőkben foglalhatjuk össze: **Verszék** városában megválasztott Szenczey Ödön (jobbaldali); **Naszódvidék** szentgyörgyi kerületében Muresán Joachim (nemzetiségi, a ki a baloldalhoz számítatik); **Szerdahelyszékben:** b. Fillenbaum Ferenc és Bömches Gyula (jobbaldaliak); **Brassóban:** Wächter Frigyes és Trauschenfels Emil (jobbaldaliak); **Csikszere** városában Keresztes István (baloldali); **Háromszék** kézüi-orbai kerületében a folytatott választásnál a baloldal óvást téve elvonult, mire **Tisza** Lajos minisztert kiálták ki képviselőnek; **Bereczk** városkában: gr. Kálnoky Pál választott meg.

Nem választottak még: Nagy-Beeskerek, Nagy-Körös, Újvidék városok, továbbá a nagybányai kerület Szatmármegyében, a tiszánai Hevesben, az ó-becsei Bácsban, a szentgróti és letenyői Zalában. — Erdélyben: Maros-Vasárhely (hol új összeírást rendelt a belügyminiszterium), Fogarasvidék (mely szintén két képviselőt küld), Besztercevidék (2 k.), Szászváros és szék (2 k.), Szászsebes szék (2 k.), Küküllőmegye (2 k.)

Szerkesztői mondanivaló.

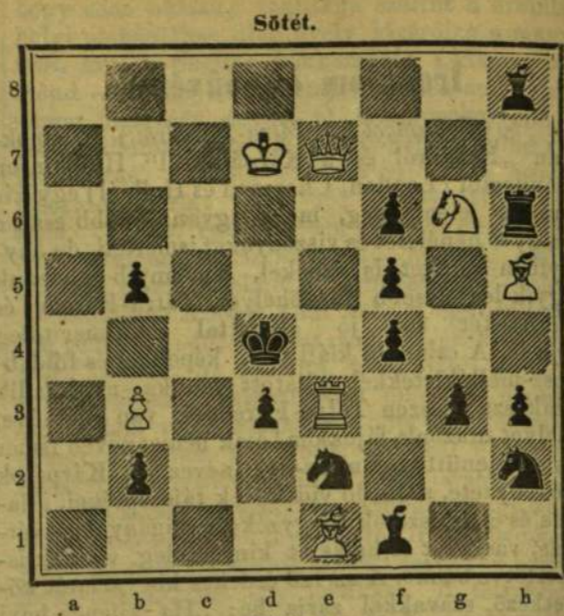
— **B Lajos**, „Bertához.“ Ha a rimek jök volnának, üres rimpengetés volna, eszme nélkül. Így még az sem. — **Pest.** B. S. A. „A két róza“ csinos gondolat; de kivitelege gyöngye. Finom és ügyes kéz adható, kis remeget csináthatna belőle. — **M.** „Emlékezés.“ Ha emlékezése aránylag oly hosszú lesz, mint e vers: szép dolog. De a vers, a maga hosszu mivoltában, semmit sem ér. — **Istók.** A küldött versek ifjonti kísérleteknek sem járják meg. Még csak egy biztató szót sem mondhatunk szerzőjöknek.

— **Apámhoz.** Öntől már egy pár csinos költeményt, közelebből is egy Dal-t olvastunk. Ez azonban nem sikerült. Hangja, menete zavart; a forma, melybe eszméit öntötte, nincs eltalálva. Nem a külformát értjük, mely elég jó; hanem azt, hogy szerelmi bánatát s rajongásait miért intézi apjához. A képhez nem illik a választott keret és az nincs összehangzásba hozva vele. Hiszünk, hogy kaphatunk öntől sikerültebbet is, kivált ha külső és belső egyszerűségre s összhangra törekszik.

— **Miskolcz.** Igaz, hogy „dagálytalan egyszerű magyarság“ — s ez a kis versnek jó oldala. De elég-e egymagában a költészetre? Tisztelettel félretettük. — **Kengyel.** St. Sz. A figyelmeztetést köszönettel vettük. Hogy ama lap azt a fián dalt közölte, a mely a „V. U.“-ban már megjelent; nem a mi bajunk, hanem az a lapé.

SAKKJÁTÉK.

661-ik sz. f. — Pap Dezsőtől (Miskolczban.)

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 656-ik számu feladvány megfejtése.

(Healey F.-től Londonban.)

VII. Söt. 1. Vf1-a1 K tetsz. szer. 2. Vv1-H ad mattot.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — **Miskolczban:** Czenhe József. — **Gétsén:** Gleisinger Leizmond. — **Jászvásárban:** Galambos István. — **Kecskeméten:** Galambos László. — **Karcagban:** Kacsó Lajos. — **Homonnán:** Farkas Bertalan. — **N.-Szalontán:** Kovács Albert. — **Jolevén:** Lúdik Lajos. — **Janyapuzsán:** Krupa József. — **Budán:** Tarajossy Nándor és Magyar Antal. — **A pesti sakk-kör.**

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

Politikai Ujdonságok

1872-ik évi jul.—decz. folyamára.

(Ísmertetterjesztő és politikai hetilap. — Az egyik számos eredeti képpel illusztrálva; a másik rendkívüli mellékletekkel bővítve.)

Előfizetési föltételek:

Postán küldve vagy Pesten házhoz hordva. **A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok** együtt: Félévre (Julius—december) 5 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: Félévre (Julius—december) 3 ft.

Csupán a Politikai Ujdonságok: Félévre (Julius—december) 2 ft. 50 kr. Egyes előfizetéseket legelőször postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentésül csak egy 5 krajczáros bélyeg kívántatik.

Kedvezmény!

A „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ előfizetői a kiadó intézkedése folytán a jövőfélelvben is ugyanazon kedvezményben részesülnek, mint folyó év 1-ső félévi folyamában, t. i. az „Uj Regelő“ című vállalatot, mely félelvben 12 füzetben (évenként 24 füzet) jelenik meg s válogatott érdekes regényeket tartalmaz, félévre 3 ft. helyett: 2 fúrt rendelhetik meg.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

TARTALOM.

John Bright (arckép). — Egy falusi preceptor története (folyt.). — A nagy-sárosi vár (képpel). — Kelet-indiai képek (három képpel). — Az önképzeletről (vége). — Bordeaux és a Gascogne-part szomorú jövője! — Egyveleg — **Tárház:** Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Megválasztott képviselők. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölő szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

A maga nemében egész Európában a legnagyobb és sok oldalalag kitüntetett

FOGL E.-féle első cs. kir. udvari fehérenemű gyára Bécsben.

Raktárak:

25 Mariahill. 25

Stadt, Kärntnerstrasse 27, Ecke der Himmelfahrtgasse, „zum Erzhersog Karl.“

mely szoros értelemben vett szilárdasága minden darabon számokban látható árak, a gyártmányaimk roppant mérvű előállítását által már annyira vitte, — hogy a nagyban kivitt, valamint a kisebb részletekbeni eladást illetőleg semmiféle kéréskedő által elérhető, ezenfelül teljes jótállás mellett rendkívülleg olcsó s legjobb minőségű árucikkeket nyújt, s biztosít t. cz. bevételnek.

Levélbeli kívánatra a megrendelések vidékre gyorsan és pontosan eszközöltetnek, s a nem testhez illő darabok visszavételnek.

Angol chiffon-ingek gallérral vagy a nélkül, szebbek mint a vászon ingek (levélbeli megrendeléseknél a nyak körülmélet mértéke megkívántatik), darabja 1 ft. 80 kr., 2, 2.50, 3—8.50, a legcsinosabb s leggyakorlatibbak.

Rumburgi vaszon férfi ingek (anyakmérték megkívántatik) 2, 3, 4, 5, 6 ft. a legjobbak.

Gallérok, legújabb minta, 1 tuczat ára 2, 3—4 ft. (a nyak-mérték megkívántatik).

Férfi nyakravatók vagy salonnak-kötők, darabja 75 kr., 1, 2, 3 ftig.

Férfi labravatók 1 ft., 1.50, rumburgi vaszonból 2, 2.50, 3ft., lovag-szabás, francia vagy magyar mintára.

Merino-pamut egészségi ujjasok (Jacken) 2, 3, 4 ft., selyemből 6, 7 ft., ködmönös vagy szövött labravatók 2, 3—4 ft. (vöd a közsvény ellen.)

Női vaszon-ingek, simák, 1 ft. 50 kr., 2 ft., finom hurokvarrással 2 ft. 50 kr., valamint svájci forma, egészen új mintára himzésekkel 3 ft., 3.50, 4, 5 ft., ugyiszinte legfinomabb rumburgi vaszon és batiz-ingek himzéssel s csipkével 6, 8, 10 ft.

Női éji vagy téll vaszon-ingek hosszu ujjal 3 ft. 50 kr., himzéssel 6—7 ft.

Női labravatók, vaszon, perka vagy barcelthól 2 ft., 2.50, 3 ft. himzéssel.

Női pongyola vagy éji corsettek, 50—54 rőf hasonlíthatlan jöminőségű 3 ft. 3.50, 4 ft., (a nyak körülmélet-mértéke kívántatik).

Levélbeli megrendelések (bármely nyelven írva) a pénzbevétele vagy postai utalvétel mellett jótállással mindenhol s a legpontosabban eszközöltetnek.

A megrendelési levelek kép czimzendők:

E. FOGL, Wien, k. k. Hoflieferant, (Mariahilferstrasse Nr. 25.)

50 ftig terjedő bevásárlásnál, 6 db. batiz-kendő és 1 himzett női-garnitúra ráadásul ingyért adatik. 1282 (10—12)

Előfizetési fölhívás

UJ REGÉLŐ

a legújabb és legkitünőbb regények tára című szépirodalmi folyóirat

1872. második félelvű folyamára.

Kiadói szó.

Az „Uj Regelő“ című regénytár megjelenik havonként kétszer (minden hó 15. és 30-an), hat lnyvi vastag füzetekben, díszes kiállításal, szines borítékkal. Minden regény kötetenkint külön czimlappal bírand, hogy azokat kötetek szerint be lehessen kötetni.

Előfizetési árak postán küldve vagy Pesten házhoz hordatva:

Negyedévre (julius—szeptember) 1 ft. 50 kr. Félévre (julius—december) 3 „ „ Egészévre (január—december) 6 „ „

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-példányt nyal kedveskedünk.

A pénzbevételek bérmentése beküldése kérietik. Az előfizetés postai utalványal is eszközölhető.

A „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ ugymint a „Gyors-Posta“ egész-és félelvű t. előfizetői az „Uj Regelőt“ évenként (6 ft. helyett) 4 fúrt, félelvűként (3 ft. helyett) 2 fúrt kapják.

Az „Uj Regelő“ kiadó-hivatala, (Pest, egyetem utca 4-ik szám)

Bene pusztáján a soha ki nem száradó **Benevizén** egy két kerekre örlő

PITILE-MALOM

kényelmes nagy lakházzal, melléképülettel és kerttel eladó vagy bérbe kiadó.

Ertekezni lehet **Bölcseky Károlylyal Gyöngyösn.** 1823 (3—3)

A nehézkoros-görcsöket (Fallsucht)

levelezés útján meggyógyítja: **dr. O. Killisch** különleges orvos, most: Berlinben, Louisenstrasse Nr. 45, eddig száznál több, tökéletesen meggyógyított. 1820 (4—6)

Barsomgyében fekvő Léva mezővárosában, mely az esztergom-selmecz-besztercebányai posta-uton fekszik, s az építendő garanyölygyi vaspályának állomáshelye lesz; továbbá egyike a felvidék legjelentekenyebb gabona-piaczainak s évenkénti 4 országos vásárral bir,

az „oroszlan“-hoz czimzett nagy vendéglő

1 nagy teremmel, 10 vendég-szobával, kávéház, s egyéb megkívántató helyiségek, ugyszintén mintegy 50 lóra való istállóval ellátva, 1873. január 1-től három, esetleg hat évre ajánlat (Offert) útján haszonbérbe adatik.

Az ebbeli zárt ajánlatok legalább 200 ft. bánatpénz mellett, legkésőbb folyó év szeptember 15-ig az alulirt főbérnökség lévai központi irodájába intézendők, mely határnapon ez ajánlatok felbontatni fognak. Kelt Léván, jul. 20-án 1872.

A lévai urad. főbérnökség.

HETI-NAPTÁR.															
Hónapi-és hetinap	Katholikus és protestans naptár			Görög-orosz naptár			Izraeliták naptára			Nap Hold					
	Julius	Augusztus	Szeptember	Julius. (6)	Augusztus	Szeptember	Tham. R.	hossza	kél	nyug.	hossza	kél	nyug.		
28 Vasár	F 10 Ince pápa	F 9 Sámson	16 A 6 Marina	22	125	36	4	33	7	39	48	56	11	55	
29 Hétfő	Mártha szüz	Vilmos	17 Jáczint	23	126	33	4	34	7	38	61	20	regg.	3	4
30 Kedd	Abdon	Juda	18 Sisoas	24	127	31	4	35	7	37	72	42	0	12	4
31 Szerda	Lojola Ignác	Ignác	19 Makrin	25	128	28	4	36	7	36	85	22	0	45	5
1 Csüt.	Vasas sz. Péter	Gertrud	20 Illes	26	129	25	4	37	7	35	97	14	regg.	este	5
2 Pént.	Potianca	Gsztyáv	21 Simon Juda	27 Szerénke	130	23	4	38	7	34	109	3	2	16	6
3 Szomb.	István feltal.	Lidia, Heliod	22 Mária Magd.	28 S. Simh.	131	20	4	40	7	31	120	52	3	12	7

Hold változásai. ● Ujhold 4-én 11 óra 2 perczkor délután.

Lepdicsőbbnek tapasztalt s a legkedvezőbb sikerrel megpróbált

Dr. Béringuier L. KORONA-SZESZE (vagy a kölni víz quintessentiája) 1 eredeti üvege ára 1 forint 25 krajczár.

Dr. Suin de Boutemard ILLATOS FOGPÁSZTÁJA 1/4 és 1/2 csomagokban, ára 70 és 35 ujkr.

Dr. Béringuier L. NÖVÉNYI HAJFESTŐSZERE (tokban, kefésekével és eszével, teljes készülek.) ára 5 ft.

Dr. HARTUNG CHINAHÉJ-OLAJA, a haj fenntartására és szepítésére, (bepeccselt s bélyegzett üvegekben) ára 85 ujkr.

Dr. HARTUNG NÖVÉNYHAJKENŐCSE, a hajnöves újraélesztésére és elszéítésére, (bepeccselt, bélyegzett üvegekben) ára 85 ujkr.

PESTEN: Török József Jezovitz M. Scholz J. Kiss K. Sztupa G. BUDÁN: Udvari gyógy- Ráth P. Ó-BUDÁN: Bakats A. Prochaszka J.

valamint a következő magyarországi t. cz. ezügeknel, és a hozzá kapcsolt részekben: A.-Kubin: Tyroler és Schlinginger. Almas: Koby Beck. Altsohl: Lange Károly.

BORCHARDT orvos tudor ILLATOS NÖVÉNY-SZAPPANA, a bőrszin szepítésére és épségben tartására, megpróbálva minden afféle bőrszenny ellen, ajánlhat továbbá mindennemű furdónél sikeres eredménnyel: = bepeccselt csomagokban, ára 42 ujkr. =

Dr. LINDES tanár NÖVÉNYI RUDAS-HAJKENŐCSE, előmozdítja a haj fényét és ruganyosságát s egyszersmind a fejtető szilárdítására is igen alkalmas; = eredeti darabokban, ára 50 ujkr. =

BALZSAMOS OLJBOGYÓ-SZAPPANA, mint enyhe s egyáltalán hatályos napi mosdószere még a leggyöngédebb bőri hőlgyek és gyermekek számára is a legjobbnak ajánlható; = eredeti csomagokban, ára 35 ujkr. =

Dr. Béringuier L. NÖVÉNYGYÖK-HAJOLAJA, hosszabb használatra elégséges üvegekben, ára 1 ft., a legalkalmasabb növényi alkatrészekből összedlített s a haj és szakáll fenntartására, erősítésére és szepítésére, s az oly kellemetlen fejkorpa és bőrmoh-képződés eltávolítására.

Dr. KOCH NÖVÉNY-CZUKORKAI, (eredeti dobozokban,) ára 70 és 35 ujkr. Ezen, a legkiválóbban alkalmas fü- és növénynedvekből állapodottságra hozott növény-czukorkák, a legelismertebb véleményezések nyilvánításával találkoznak és különösen köhögés, rekedtség, torokbántalmak, elnyákosodások stb. esetében csillapítólag hatnak.

Cs. és kir. szabadalmazott, a maga nemében egyetlen hatású patkány- és egér-doboz 5 ft. o. é. Irítószere. Egy bádog doboz ára 1 ft., 6 doboz 5 ft. o. é.

Cs. és kir. szab. gyökereken ható poloska-irtószere, butorok számára. Egy üveg ára 40 kr. 6 üveg 2 ft. o. é. Földmulhatlan hatású poloska-irtószere, falazat számára. Festésnél, megszelésnél vagy falak mázolásánál a festékbe, meszbe vagy vakolatba keverésre alkalmas. Egy pintes üveg ára 1 ft., 6 pintes üveg 5 ft. o. é. 1 pintes üveg elégséges egy középnagyasú szobára.

Valódi persarovar por, a bolhák, molyok, legyek, hangyák stb. kiirtására. Egy nagy üveg ára 40 kr., 6 nagy üveg 2 ft. o. é. — Egy kis üveg ára 20 kr., 6 kis üveg 1 ft. o. é. A legcélszerűbb megrendelések is, a illeték beküldése vagy utánvét mellett, pontosan teljesíttetnek. Minden cikkekhez a szükséges használati utasítás mellékelve van.

Nagybani árszabályok a t. cz. gyógyszerész és kereskedő urak kívánására díj- és bérmentesen megküldetnek. Alólrít gyár, kölcsönös megsegzés folytán, egyszersmind városi házak, falusi birtokok, gyárak, áruaktrák, kórházak és egyes helyiségeknek személyzete által a nevezett férgektől megtisztítására kezeség mellett vállalkozik. 1292 (11-24) Azon hathatós eredmények közzül, melyek féreg-irtó szereim alkalmazása által elértettek, csupán a következőket vagyok bátor kiemelni: a magy. kir. miniszter-elnökség és magy. kir. belügy-miniszterium palotái; továbbá Festetich Ágoston és Festetich Dénes gróf palotái stb. stb. Számos megrendelést vár: REISS B., magy. kir. szab. vegy-szerek gyára a férgék gyökere kiirtására Pesten, három korona-utca 9. sz.

31-ik szám. Tizenkilencedik évfolyam. Pest, augusztus 4-én 1872. Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 frt. — Fél évre 5 frt. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 frt. Fél évre 3 frt. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 frt. — Fél évre 2 frt. 50 kr.

Az osztrák-magyar északsarki expedíció. A sarkvidékek titkai kezdenek mind jobban-jobban feltárulni a tudományos világ szemei előtt; a fátyol, mely azokat borította, több helyen föllebbent már és a sűrű homály, mely e titokszéri tájak felett borong, lassanként kezd földerülni. A mai fölvilágosodott, művelt kor embere tiszta öntudattal törekszik egy-egy nagy czél felé, s habár azok elérhetésére az eszközök néha rosszul választja is meg, vagy ha jól választotta is, de azok cserben hagyják őt, s habár néha kalandosoknak látszó tervek merülnek is föl, azért ama férfiaknak, a kik tudományos czélok elérhetése végett a magas észak ismeretlenjégvidékeire merészkednek utazni, bátorsága, erélye és kitartása teljes mértékben megérdemli bámulatunkat. A buzgalom nem hül ki; a mi az egyik évben nem sikerülhetett, azt a következő évben ismét megkísérlik, s a hol fontos eredményeket vívtak ki, ezeket fáradszathatlatlanul tovább kutatják.

Legújabb könyvek, melyek Hekenaszt Gusztávnál Pesten megjelentek és minden könyvárusnál és könyvkötőnél kaphatók:

A pusztai herczegnő. Regény. Irta Marlitt E. fordította Beniczky Irma. 2 kötet. (Nyolczadrét, 575 l.) füzve 2 ft.

Tavaszi levelek. Beszély. Irta Tóvölgyi Titusz. Második kiadás. (Nyolczadrét, 216) füzve 1 forint.

Gr. Széchenyi István fennmaradt munkái. saját kézírataiból. I. Hunnia. II. A budapesti lánczvid története. — A közlekedési bizottmány alakulása. (Nyolczadrét, 246 és 264 lap) füzve 3 forint.

Regierung und Opposition. Ein Beitrag zur Charakteristik der ungarischen Reichstags-Majorität. (Oktav, 82 Seiten) gehöftet 60 Kreuzer.

Az északsarki expedíció vezetői. Payer Gyula. Weyprecht Károly.